

ABSZTRAKTFÜZET

A XIII. Eötvös Konferencián elhangzó
előadások rövid összefoglalói

2025. május 9-10.

XIII. Eötvözet Konferencia

Az SZTE Eötvös Loránd Kollégium konferenciája

Támogatóink:

Eötvös Loránd
Kollégistákért Alapítvány

A konferencián elhangzott előadások összefoglalói

2025. május 9-10.

Szeged

Beosztás

Május 9. (péntek)

	Bolyai terem	Haar terem
8:00	Regisztráció	
9:15	Ünnepélyes megnyitó (Bolyai terem)	
9:40	Történelem	
10:00		
10:20		
10:40		
11:00		
11:20-13:00	Ebédszünet	
13:00	Modernkori magyar történelem	Biológia
13:20		
13:40		
14:00	Szünet	
14:20	Modernkori magyar történelem	Biológia
14:40		
15:00		Jogtudomány
15:20		
15:40		
16:00		
19:00	Gálavacsora (SZTE Eötvös Loránd Kollégium, Nagyterem)	

Május 10. (szombat)

	Bolyai terem	Haar terem
8:30	Regisztráció (Kerékjártó terem)	
9:00	Irodalomtudomány és vizuális kultúra	Néprajz
9:20		
9:40		
10:00		
10:20	Szünet	
10:40	Irodalomtudomány és vizuális kultúra	Szünet
11:00		Szociológia
11:20		
11:40-13:00	Ebédszünet	
13:00-14:00	Plenáris előadás: Dr. Tölgyesi Csaba - Természetalapú klímavédelmi megoldások	
14:00	Fizika és kémia	Pedagógia
14:20		
14:40		
15:00	Szünet	
15:20	Fizika és kémia	
15:40		

Program:

Május 9. (péntek)

Történelem szekció

szekcióelnök: Dr. Hunyadi Zsolt

9:40 Oláh Szabolcs: Háborúban és elnyomásban. Vitéz békei Koós Ottó magyar királyi százados élete és szolgálata 8

10:00 Molnár Dániel: „Az istenfélőt maga a halál koronázza meg...” A halál utáni reprezentáció megvalósulási formái a bécsi kapucinusok kriptájában, különös tekintettel I. Lipót és I. József díszszarkofágjaira 9

10:20 Varga Virág: Főúri portrék az Osl nemzetség Csornai-ágából a 13–14. század fordulójáról..... 10

10:40 Rudisch Ferenc: A hazai sajtótudományos gondolkodás kezdetei ... 11

11:00 N. Gáva Szabina: „A háziasságnak diadala az üres hiúság fölött.” - A Magyar Gazdasszonyok Egyletének háziipari kiállításai és gazdasszonyképző tevékenysége 12

Modernkori magyar történelem szekció

szekcióelnök: Dr. Deák Ágnes

13:00 Keresztes Bence: Külföldi tudósítók és a magyar demokratikus ellenzék kapcsolata az 1980-as években Magyarországon 13

13:20 Rácz K. Bence: A vádaskodás lokális gazdaságtörténetei: kisenemesi és paraszti vagyonképzetek a Zala megyei boszorkányperekben..... 14

13:40 Csalló Gergely: A magyar–francia kapcsolatok a rendszerváltoztatás időszakában (1988–1991)..... 15

14:20 Takács Kitti: A munkásmozgalom „hőse”: Rákosi Mátyás a bíróság előtt..... 16

14:40 Horváth Jákob János: A magyar chipgyártás születése és pusztulása: a Mikroelektronikai Vállalat története a korabeli párt- és állambiztonsági iratok tükrében 17

15:00 Szabó Róbert: Roma/cigány gyerekek a szocialista kori főváros általános iskolában..... 18

Biológia szekció

szekcióelnök: Dr. Villányi Zoltán

13:00 <u>Csordás Regina</u> : Escherichia coli proteomjának kvalitatív és kvantitatív proteomikai analízise LC-MS módszerrel	19
13:20 <u>Dr. Kovács Ákos</u> : „PCR alapú húgyhólyagrák detekciós módszer fejlesztése.....	20
13:40 <u>Nagy Éva Zsuzsanna</u> : Mir-137 és miR-219 túltermelés hatása Drosophila Alzheimer kór modellben.....	21
14:20 <u>Onhausz Benita</u> : Sox10 expresszió változása 1-es típusú diabéteszes patkányok myentericus ganglionjaiban.....	22
14:40 <u>Papp Benedek</u> : Félszintetikus ösztradiol-benzizoxazol kimérák tumorelles hatásának vizsgálata in vitro körülmények között.....	23

Jogtudomány szekció

szekcióelnök: Dr. Hegyes Péter

15:30 <u>Oláh Antónia</u> : A helyben lakói minőség törvényi kritériumainak színéváltozásai a földforgalmi törvény tükrében	24
15:50 <u>Molnár Dániel</u> : A földhöz jutás kedvezményezettjei a Horthy-kor földforgalmi tárgyú jogalkotásának tükrében	25

Pszichológia szekció

szekcióelnökök: Dalos Vera Daniella

15:00 <u>Hajma Noémi</u> : Mit jelent a jó halál és mi fér bele? – Eutanáziával és orvos által asszisztált öngyilkossággal kapcsolatos attitűdök feltárása hospice-palliatív ellátásban dolgozó szakemberek körében	26
15:20 <u>Hajma Noémi</u> : Elhagyni a csónakot a tengerért: Attitűdök felmérése az eutanázia, azaz a jó halál, és az öngyilkosság, azaz a meghívott halál kapcsán...	27
15:40 <u>Vég Dorina Mirtill</u> : A borderline személyiségzavarban szenvedők önjellemzésében fellelhető nyelvi és narratív markerekről	28
16:00 <u>Sebők Ákos</u> : Egyetemisták tanulmányi ösztöndíjhoz kapcsolódó versengésének vizsgálata a versengési stílus, a jövőorientáció és az igazságosság tükrében	29

Május 10. (szombat)

Irodalomtudomány és vizuális kultúra szekció

szekcióelnök: Dr. Hódosy Annamária

9:00 <u>Csapó Áron</u> Sebestyén: Az eXistenZ (1999) és a Különválás (2022-) munkakommentárjának elemzése a nem-helyeken keresztül	30
9:20 <u>Hegedüs Ferenc</u> : A néma barbár - Kulturális artefaktumok Az északi (Robert Eggers, 2022) című filmben	31
9:40 <u>Mihályi Emese Dorka</u> : A Petőfi-kultusz filmes reprezentációja – A Föltámadott a tenger (1953) és a Most vagy soha! (2024) ábrázolási toposzainak összehasonlítása	32
10:00 <u>Németh Lídia</u> : Formaadás és dokumentáció Sanja Iveković művészetében.....	33
10:40 <u>Árvai Natália</u> : „Egyszemélyes stúdiók” – Animátorok a YouTube-on..	34
11:00 <u>Tolnai Zsófia</u> : Az attrakciós montázs Magyar Dezső és Dušan Makavejev filmjeiben	35
11:20 <u>Fenyő Dániel</u> : Transzkulturális emlékezet és restauratív esztétika Tolnai Ottó Szeméremékszerek című regényfolyamában.....	36

Néprajz szekció

szekcióelnök: Dr. Apjok Vivien

9:00 <u>Balogh Dániel</u> : A rendszerváltozás lokális leképeződései Gergelyiugoronyán	37
9:20 <u>Homovics Panna</u> : „Majd ha hazajössz megbeszéljük ezt a dolgot.” – Elhallgatott történetek egy 1965-1967 között keletkezett levélgyűjteményben ..	38
9:40 <u>Jánosi Kincső</u> : Generációváltás küszöbén: egy ökofaluban felnőtt fiatalok tapasztalata és jövőképe.....	39
10:20 <u>Porkoláb Benedek</u> : Kelet-magyarországi pásztortáskák.....	40
10:40 <u>Vadász Márton</u> : Együttélés és konfliktusok: esetpéldák a Berettyó-mentéről.....	41

Szociológia szekció

szekcióelnök: Dr. Katona Péter

11:20 Kopunovic Dávid: Pierre Bourdieu szociológiája Mannheim Károly hagyományának perspektívájából – Egy tudásszociológiai hatás rekonstrukciójának vázlata 42

11:40 Uhljár Péter: Kamaszterhesség és leányanyaság az Európai Unióban ... 43

Fizika és kémia szekció

szekcióelnök: Juhászné Dr. Csapó Edit és Dr. Jäger Zoltán

14:00 Damásdi Zsolt: Szupernóva-robbanások analitikus fénygörbe modelljének revíziója numerikus szimulációk alapján 44

14:20 Erdei Laura Csenge: A $F^- + PH_2I$ reakció dinamikájának modellezése saját fejlesztésű ab initio potenciálisenergia-felületen 45

14:40 Gulyás Gréta: Ciklikus aminosavak foszfonsav analógjainak szintézise. 46

15:20 Tilesch Márton: Kinazolin vázas vegyületek szintézise potenciális kollagenáz gátló hatással 47

15:40 Csonka Krisztina: Kinonszármazékok fotokémiai bomlása vizes közegben 48

Pedagógia szekció

szekcióelnök: Dr. Dancs Katinka

14:00 Gyarmati Marcell László: A tanárok kemofóbiája, laboratóriumi szorongásuk és a diákok természettudományos attitűdje közötti kapcsolat vizsgálata 49

14:20 Kárpáti Fruzsina Anna: A scaffolding technika a német nyelvű földrajzoktatásban 50

14:40 Hetesi Edit: A játékos módszerek alkalmazásának és a pályaelhagyás szándékának összefüggése hittanárok körében 51

15:00 Szabó Róbert: Kísérletezés és videókészítés: pilot-projekt a gázok fizikája tanításában 52

TÖRTÉNELEM

Háborúban és elnyomásban. Vitéz békei Koós Ottó magyar királyi százados élete és szolgálata

Oláh Szabolcs

SZTE BTK

szabolcs.olah99@gmail.com

Vitéz békei Koós Ottó 1915. december 3-án született Bécsben. Édesapja honvédtisztként küzdött az első világháborúban és a Horthy-korban a tábornoki beosztásig jutott. Ifjú kori tanulmányait a pécsi Zrínyi Miklós Főreáliskolán végezte, majd felvételt nyert a Ludovika Akadémiára. 1938-ban avatták hadnaggyá és a magyar királyi „Szent István” 3. honvéd gyalogezrednél kezdte meg szolgálatát. Részt vett a felvidéki bevonulásban és a kárpátaljai hadműveletekben. 1940. május 1-én léptették elő főhadnaggyá. 1941 őszén önként jelentkezett harctéri szolgálatra és a 33/III. zászlóalj 7. századának parancsnokaként vonult el a megszállt ukrán területekre. 1942. október 30-án vette át a 3/I. zászlóalj nehézfegyver (kiképző) századának parancsnokságát. 1944. január 1-jén kapta meg századosi rendfokozatát. Október 21-én bízták meg a 3/III. zászlóalj parancsnokságával, de katonáival pár nap múltán szovjet hadifogságba esett. A katonai bíróság koholt vádak alapján 25 évre ítélte, melyet javító-nevelő munkatáborban kellett letöltenie. Több lágert is megjárta, s 1956. október 8-án – 4364 nap fogság után – szabadult. 2019. március 5-én, 104 éves korában hunyt el.

Kutatásom célja, hogy felderítsem és pontosítsam Koós Ottó életrajzát. A kutatás alapját a Hadtörténelmi Levéltárban és egyéb közgyűjteményekben őrzött iratanyag, illetve a család tulajdonában lévő személyes tárgyak képezték. Ezt a forrásbázist az “oral history” nyújtotta lehetőségek egészítették ki.

Prezentációm elején bemutatom a forrásadottságok nyújtotta lehetőségeket. Ezt követően Koós Ottó életét és szolgálatának útját mutatom be, melyet életszakaszok alapján ismertetek. Végül összegzem kutatásaim eredményeit.

„Az istenfélőt maga a halál koronázza meg...” A halál utáni reprezentáció megvalósulási formái a bécsi kapucinusok kriptájában, különös tekintettel I. Lipót és I. József díszszarkofágjaira

Molnár Dániel

DE ÁJK

molnardani0212@gmail.com

A közismert maxima szerint semmi sem állandó, csupán a változás maga – kivéve az emberi élet végessége. A halál olyan megváltoztathatatlan élettani tényező, amely az emberi kultúra több évezredes fejlődését kezdettől fogva kíséri. A kora újkori társadalmi, politikai és kulturális térben megjelenő *reprezentáció* hatására a 17. század második felétől az európai nagyhatalmi politikában meghatározó és egymással vetélkedő államfők – köztük a Habsburg-ház uralkodóinak – élete fényűző tündérmesévé, mintegy színdarabbá változott, amelyben az első felvonást a születés, az utolsót pedig a halál és a temetés jelentette. A temetés immáron nem pusztán keresztény liturgiaként funkcionált, hanem keretet adott arra, hogy az elhunyt államfő életéről, regnálásáról, erényeiről végső nyugalomra helyezése előtt még egyszer, utoljára nyilvánosan megemlékezzenek, s így zárják le pompás, teátrális életét. A halott végső nyugalmanak teret adó mauzóleum sem egyszerű sírkamra volt, hanem az uralkodói reprezentáció elválaszthatatlan része, utolsó stációja, amelyben ötvöződött a gyász és az elhunyt glorifikálása, felmagasztalása. A földi élet lezárultával a megboldogult fejedelem bevonult az Elysiumba, ahol dicső ősei között elfoglalta méltó helyét. Eladdig a történeti szakirodalom csupán szűk körben utalt rá, azonban fontos látni, hogy az uralkodók reprezentációjuk időbeli dimenzióját nem korlátozták saját életük tartamára, hanem tudatosan igyekeztek maguk köré olyan kultuszt építeni, amely azután is fennmarad, hogy ők már a másvilágra szenderültek. Előadásomban a „halál utáni” reprezentáció elméletét, illetve tárgyi megvalósulását vizsgálom, fókuszban I. Lipót és I. József díszszarkofágjaival.

Főúri portrék az Osl nemzetség Csornai-ágából a 13–14. század fordulójáról

Varga Virág

ELTE BTK

vargavirag1102@gmail.com

A 13. századi Magyar Királyság oligarchacsáládáinak vizsgálatához képest eddig háttérbe szorult középkorkutatásunkban annak az előkelő rétegnek a tanulmányozása, amely közvetlenül az oligarchák alatt helyezkedett el: az oligarchia időszakában országos vagy udvari méltóságviselőket, illetve megyéispánokat adó, de az oligarchák közé nem emelkedő főúri nemzetségeké. Jelen előadás egy tágabb kutatás részét képezi: ennek során a szóban forgó társadalmi réteghez tartozó, elsősorban a Nyugat-Dunántúlon birtokló főúri nemzetségekről készítünk esettanulmányokat okleveles forrásbázis alapján. Előadásomban az elsősorban Sopron megyében birtokos Osl nemzetség egyik legnagyobb ágának, a Csornai-ágnak a legjelentősebb tagjait mutatom be a 13. század második feléből és a 14. század elejéről. A Csornaiak genealógiájának és birtoklástörténetének elemzése mellett végigkövetem a jelentősebb nemzetségtagok politikai szerepvállalását és társadalmi kapcsolatrendszerét a 13. század utolsó harmadában és a 14. század elején.

A Csornaiak közül Gergely az 1280-as években több ízben is a király oldalán tűnt fel, míg öccse, Lőrinc, bár pályafutása elején a Héder nembeli Kőszegiek embere és többször a várnagya is volt, legkésőbb 1319-re, de talán már 1316/1317 körül csatlakozott I. Károlyhoz. Ahhoz bizonyára nem voltak meg az erőforrásai, hogy ennél korábban áttérjen a király hűségére, annyira azonban tudott önálló politikát tudott folytatni, hogy az 1310-es évek második felében függetlenedni tudjon a királlyal szembekezdülő oligarchacsáládtól, sőt a Kőszegi-felkelések leverésében is részt vett több alkalommal. Ehhez vélhetően hozzásegítette egyrészt több megyére kiterjedő birtokhálózata, másrészt kapcsolatrendszere is.

A hazai sajtótudományos gondolkodás kezdetei

Rudisch Ferenc

DE BTK; SZTE BTK

rudisch.ferenc@szte.hu

A magyarországi sajtónyilvánosság 19. század végén, 20. század elején tetőző, nyugati mintákat követő szerkezetváltozása már egy olyan differenciált, számos tekintetben professzionálisan működő sajtórendszert eredményezett, amelyet a sajtókutatás hagyományos diszciplináris keretein (sajtótörténet, sajtójog) túlmutatni kívánó megfigyelői nézőpontok is értelmezés tárgyává tehettek. Az európai trendekkel párhuzamosan haladva a tágan értett századforduló évtizedeiben ennek nyomán számos olyan magyar nyelvű munka látott napvilágot (döntően még újságírók szerzőségével), amely a korabeli sajtónyilvánosság rendszerszemléletű, holisztikus vizsgálatára tett kísérletet. E publikációs mozzanatok meglátásom szerint a két világháború között intézményesülni kezdő sajtótudomány és az ezzel szorosan összefüggő újságíróképzés bizonytalan egyetemi integrációja szempontjából is fontos előzményeknek tekinthetők. A hazai sajtótudományos gondolkodás legkorábbi időszakának tematikus csomópontjait, definíciós megközelítéseit, kérdésfelvetéseket meghatározó premisszáit és nemzetközi kontextusait vizsgáló előadásom leginkább Szomaházy István, Sajó Aladár és Róna Lajos, Biró Lajos, illetve Tápay-Szabó László ilyen irányú munkásságára fókuszál.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-3 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

TÖRTÉNELEM

„A háziasságnak diadala az üres hiúság fölött.” - A Magyar Gazdasszonyok Egyletének háziipari kiállításai és gazdasszonyképző tevékenysége

N. Gáva Szabina

ELTE BTK

gava.szabina@gmail.com

A címben megjelölt idézet a Vasárnapi Ujság egy 1861-es cikkéből származik, a gazdasszonykodás és háziipar első kiállításáról szóló felhívásból, melynek szervezője a Magyar Gazdasszonyok Országos Egyesülete. Az egyesület számos alkalommal rendezett gazdasszonyi és háziipari kiállításokat, melynek célja ezen tevékenységek népszerűsítése, vidéki jógyakorlatok bemutatása a fővárosban edukációs céllal. Az egyesület munkájában a háziasszonyi feladatok népszerűsítése, oktatása kiemelt szerepet kapott, a nők háztartási és otthoni munkáját vizsgáló kutatások mégsem fedezték még fel a szervezet ezen munkáját, leginkább a jótékony cselekedeteiről, rászorulókról és árvákról való gondoskodásáról ismert. Azonban az egyesület által fenntartott árvaház működtetését és a teljes egyleti tevékenységet áthatja a legfontosabb célkitűzés: „*gondos, ügyes, szorgalmas háziasszonyok*” kiképzése. Előadásomban ismertetem az egyesület által szervezett háziipari kiállításokat, és bemutatom a magyar gazdasszonyképzés egy kevésbé ismert szereplőjét: a Magyar Gazdasszonyok Országos Egyletét.

**Külföldi tudósítók és a magyar demokratikus ellenzék kapcsolata az
1980-as években Magyarországon**

Keresztes Bence

DE Kommunikáció-és Médiatudományi Tanszék

kbence27@gmail.com

Kutatásomban a magyarországi demokratikus ellenzék nyugati sajtóreprezentációját vizsgálom, amelyet a budapesti brit nagykövetség korabeli jelentéseivel vetek össze. Doktori disszertációm első két fejezete a Rajk-butik 1983-as bezárásáról és ugyanazon évben Demszky Gábor tárgyalásának interpretációjáról szól, amelyben a diplomaták és a külföldi tudósítók jelentései és tudósítása közötti különbséget mutatom be. A budapesti brit diplomaták rendszeresen küldtek haza jelentéseket a Kül- és Nemzetközösségi Minisztérium Kelet-Európai Osztályának, amelyhez háttérbeszélgetéseket folytattak a magyar ellenzék tagjaival és olykor a Budapesten tartózkodó – elsősorban – brit újságírókkal.

Előadásomban egy általánosabb körképet szeretnék nyújtani az 1980-as években Budapesten dolgozó nyugati (főként angolszász) tudósítók munkakörülményeiről, külön kiemelve a keleti blokkban rájuk irányuló állambiztonsági tevékenységeket, két akkori újságíróval készített oral history interjún, a brit diplomata forrásokon és a téma angolszász szakirodalmán keresztül. 2023 nyarán egy angliai ösztöndíjprogram keretében lehetőségem volt interjút készíteni Pallai Péterrel, aki a BBC magyar nyelvű adásainak szerkesztője volt, és még ugyanazon évben Nick Thorpe-pal, aki 1983 óta a BBC (külsős) magyarországi tudósítója.

A velük készített interjúk alapján előadásomban részletesen kifejtem majd a BBC és a Szabad Európa Rádió közötti újságíró etikai különbségeket, az újságírók ellen irányuló lehallgatási akciókat és a demokratikus ellenzékhez való viszonyukat. Prezentációmban a nyugati (nyugat-európai és amerikai) tudósítók és a kelet-európai ellenzékiek közötti kapcsolatra is kitérek, ezzel is kontextusba helyezvén a magyar, lengyel és szovjet ellenzékieknek a sajtóval való kapcsolattartásában felfedezhető különbségeket. A kapcsolattartáson túl néhány példával is alátámasztanám a brit és az amerikai újságírók, valamint a nagyobb hírügynökségek munkái közötti eltéréseket.

**A vádaskodás lokális gazdaságtörténetei: kismemesi és paraszti
vagyonképzetek a Zala megyei boszorkányperekben**

Rácz K. Bence

ELTE BTK Gazdaság és Társadalomtörténeti Tanszék

racz.k.bence33@gmail.com

Az előadásban boszorkányperекből hozott Zala megyei példák segítségével mutatom be a 18. századi paraszti és kismemesi vagyonképzeteket. Arról lesz szó, hogy a vádaskodó falusiak saját és mások vagyonát, különösen az ingó vagyon egy kulcsfontosságú csoportját a használatokat a boszorkányvadásokban elengedhetetlen premisszaként alkalmazták. A birtoklás e sajátos esetein keresztül bemutatatható az a gondolkodás, amit George M. Foster "korlátozott javak" koncepciója jelenkori paraszti társadalmakon már igazolt: az amerikai antropológus 1964-ben publikált modellje szerint a viszonylagosan zárt parasztközösségek mentalitásában a közösség aktorai között a javak egy limitált mennyisége osztódott (újra) el. Foster szerint a közösség vélt vagyona állandó volt, a paraszti tulajdont pedig csak a közösség egy másik tagjának a rovására lehetett gyarapítani. A modell nemcsak, hogy alkalmazható a 18. századi parasztlak gondolkodását illetően, de tágabb kontextusba helyezve a boszorkányvadásokban tapasztalható helyi vádaskodási logikára is rámutat: hogy a Zala megyei boszorkányperек legtöbbje elsősorban gazdasági, azon belül használatokkal és földhasználati kérdésekkel összefüggő konfliktusokon alapult. Ezekkel a gazdasági konfliktusokkal a 18. századi falu mindennapi életének kulcsproblémáit ragadom meg. Olyanokat, amely kiinduló konfliktusok nélkül a 18. századi paraszti tudásrendszerek egy csoportját jelentő boszorkányhiedelmek nem léphettek mozgásba és amely elbeszélte konfliktusok aztán egy falu társadalmának belső hierarchiáját is megszervezték. Azzal, ha a modellt több közösségen is alkalmazza egy kutató, a lokális paraszti vagyonképzetek összehasonlító vizsgálatai lesznek elvégezhetőek.

A munkásmozgalom „hőse”: Rákosi Mátyás a bíróság előtt

Takács Kitti

ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola

kitti.takacs0000@gmail.com

*„Nincs közöttünk egy sem, aki a kommunista pártért
és a kommunizmusért nem volna kész a bitó alá menni.”*

Rákosi Mátyás

Rákosi Mátyás 20. századi magyar történelem egyik központi alakja. Élete kétségtelenül jól dokumentált és feldolgozott, terjedelmes önéletírása mellett több kötetben foglalkoztak életével, politikájával, a róla elnevezett korszak történetével. Neve szorosan összefonódott a második világháború utáni magyar történelemmel, ezért életének azt megelőző szakasza feledésbe merült. Ezért kevésbé ismert és kutatott, hogy a Horthy-korszakban Rákosi Mátyást kétszer is a bíróság elé állították. Először 1926-ban, majd 1935-ben. Pereinek teljeskörű feldolgozására pedig még várat magára.

Doktori kutatásomban azt vizsgálom, hogy a két világháború között az illegális kommunista mozgalomban résztvevők ellen hogyan és miért folytattak le pereket. Jelen előadás egy kisebb szeletét képezi a kutatásnak. Rákosi Mátyás ugyanis egyike azoknak a kommunistáknak, akit bíróság elé állítottak ebben az időszakban. Első pere több szempontból is kiemelkedő: ez volt az első jelentős politikai per, amelyet az 1921.évi III. törvény alapján folytattak le; olyan személy állt a per középpontjában, aki a Tanácsköztársaságban is szerepet vállalt és tisztséget töltött be – ennek ellenére az első per tárgya az illegális kommunista mozgalom megszervezése volt; az 1940-es évek második felében a pártvezetés tudatosan felhasználta a per anyagát a Rákosi-kultusz építésének alapjaként.

Előadásomban azt mutatom be, hogy Rákosi Mátyás – mint az illegális kommunista mozgalom egyik vezéralakja – hogyan reagált a rendőrség és a bíróság légkörére 1925-ös letartóztatását követően, hogyan alakult ki a Komintern hőségének imázsa. Mindezekkel kapcsolatban a források ellentmondásait is ismertetem, hiszen merőben más képet ad a peranyag, a sajtó és a Rákosi-korszak propagandája is.

A magyar chipgyártás születése és pusztulása: a Mikroelektronikai Vállalat története a korabeli párt- és állambiztonsági iratok tükrében

Horváth Jákob János

ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék

horvath.jakob.janos@gmail.com

A magyar állambiztonság tudományos-technikai hírszerzésének az űrversennyel kapcsolatos tevékenységét vizsgáló disszertációs kutatásom részeként a korabeli számítástechnikai találmányok megkaparintásáért vívott harccal is foglalkozom. A magyar ügynökökön keresztül beszerzett és a szovjetek által felhasznált titkos nyugat-európai és amerikai rakéatechnikai információkkal szemben a számítástechnika területén végzett kémtevékenység Magyarországon közvetlenül is hasznos volt. Az ország vezetése ugyanis az 1980-as évek elejétől költségeket nem kímélve próbálta felfuttatni a mikrochipgyártást, túlnyomórészt a tragikus sorsú Mikroelektronikai Vállalaton (MEV) keresztül.

Előadásomban a MEV létrehozását kísérő állambiztonsági munka egy fejezetét kívánom bemutatni az 1967-ben emigrált integráltáramkör-szakértő villamosmérnök és válogatott vízilabdázó Haraszti Tegze Péter körüli operatív tevékenységen keresztül. A Nyugat-Németországban és az Egyesült Államokban, többek között a Texas Instruments és IBM cégeknél, majd a Rockwell és Hughes repülőgépgyáraknál, valamint a NASA megbízásából is dolgozó Harasztitól a MEV megalapítása idején a magyar tudományos-technikai hírszerzés mikrochipgyártással kapcsolatos kulcsfontosságú dokumentumokhoz próbált hozzájutni. Ebben a költségeket nem kímélő munkában a MEV-et később vezető Mikroelektronikai Kormánybiztos mellett további szakemberek is részt vettek, és természetesen a „szovjet társszerv” is élénk érdeklődést mutatott. A Haraszti és az operatív tisztek közötti európai és amerikai találkozók nem kerültek el az FBI figyelmét sem.

Szintén új forrásokra támaszkodva kitérek továbbá a MEV 1986-os leégésének összeesküvés-elméletekkel eltorzított történetére, a csernobili atomkatasztrófával való esetleges összefüggésére, valamint bemutatom, hogy az MSZMP Politikai Bizottsága Kádár János vezényletével hogyan hajtott végre a tüzeset után egy mai árfolyamon számítva több mint 30 milliárd forint értékű nemzetközi biztosítási csalást.

MODERNKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM

A magyar–francia kapcsolatok a rendszerváltoztatás időszakában (1988–1991)

Csalló Gergely

ELTE BTK TDI

csallo.gergely@gmail.com

Az előadás, doktori disszertációs témámhoz kapcsolódóan (*Magyar–francia kapcsolatok az Antall–Boross-kormány időszakában. 1990–1994*), tekinti át a két ország diplomáciai, politikai, gazdasági viszonyait a magyarországi és a közép-európai rendszerváltoztatások folyamatába ágyazva. A XX. század folyamán Magyarország és Franciaország kapcsolata nem volt feszültségektől mentes. A történelmi traumák teherként jelentettek a két ország kapcsolataiban, ugyanakkor a francia kultúra hazánkban is erős lenyomatot hagyott a szellemi élet bizonyos áramlataiban.

Előadásom François Mitterrand második elnökségének elejére, illetve a magyarországi rendszerváltoztatás folyamatára koncentrálok, benne a Németh- és legfőképpen az Antall-kormány Franciaországgal kapcsolatos tevékenységére. A levéltári források és a szakirodalom alapján a korszak a magyar–francia viszony fejlődésének intenzív szakasza. Míg Magyarország az európai integráció és a gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében kereste a kapcsolatot Párizssal, addig a francia diplomácia számára Közép- és Kelet-Európa, és benne Magyarország, elsősorban befolyásának növelése érdekében volt fontos. Mindezek mellett legfőbb célja volt, hogy az újraegyesülő Németország politikai és gazdasági súlyát egy kiépítendő „hátországgal” ellensúlyozza. A téma mindenképpen kutatásra érdemes, hiszen a korszakban teremődnek meg Magyarország új, szuverén külpolitikájának alapjai, valamint az európai integráció és a NATO-csatlakozáshoz vezető folyamat is ezekben az években veszi kezdetét. Ezen folyamatban kulcsszerepe volt Franciaországnak, egy Magyarországról nézve világhatalomnak, a nemzetközi porondon középhatalomnak számító országnak. Az előadás egyben felveti a kérdést is: mennyiben volt jogos Jeszenszky Géza egykori külügyminiszter megjegyzése, miszerint a két ország kapcsolata „egyoldalú szerelem”?

Roma/cigány gyerekek a szocialista kori főváros általános iskolában

Szabó Róbert

ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola

rszabo.elte@gmail.com

Előadásomban a kutatásomban szereplő következő oktatási szint, az általános iskolát látogató roma gyerekek helyzetével foglalkozom a szocialista kori főváros szempontjából.

Az oktatási szinteket tekintve, az általános iskola jelentette a roma gyerekek iskolai képzésének legfontosabb terepét. Ez azzal indokolható, hogy az állampárt legfontosabb célja a minél nagyobb számban történő integráció részben megoldottá válása után az lett, hogy a nyolc osztályt elvégző roma gyerekek aránya növekedjen. Amennyiben a gyerekek elkezdtek az általános iskolát, a lemorzsolódás olyan körülmények miatt ment végbe, mint a korai iskolaelhagyás és a szociális körülmények. A kezdetben elterjedt, homogén cigányosztályok nem hozták meg a kívánt eredményt, miközben az előbb kísérleti jelleggel, majd kizárólagosan működő vegyes osztályok minden szempontból alkalmasabbnak bizonyultak.

Előadásom elején bemutatom azokat a hivatalos jogszabályokat, melyek célul tűzték ki a roma gyerekek általános iskolába történő bevonását és bent tartását. Ezután tárgyalom és értékelem az általános iskolai integráció sikereit, kitérve az azt nehezítő körülményekre is. Ezt követően tárgyalom az állampárt felfogásában végbement folyamatot. Ezzel párhuzamosan, hangsúlyt helyezek azokra a kezdeményezésekre, amelyek elősegítették a központi felfogás megváltozását, s melyek már részben ismertek a szakirodalom előtt.

Kutatásom forrásául elsősorban a fővárosi romákért felelős CIKOBÍ iratanyag szolgált. Ez részben a Budapest Főváros Levéltára XXIII. szám alatt található (Tanácsok, 28.f és 102.e) fondokat, részben a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában fellelhető (Minisztertanács Tanácsi Hivatala, XIX-A-28.) iratanyagot jelenti. Mindezt a statisztikai adatokat közlő Statisztikai Évkönyvvel, illetve más nyomtatott források és a szakirodalom megállapításaival egészítettem ki.

A kutatás megvalósítását a Budapest Főváros Levéltára *A budapesti romák története* ösztöndíjpályázat támogatta.

***Escherichia coli* proteomjának kvalitatív és kvantitatív proteomikai analízise LC-MS módszerrel**

Csordás Regina

SZTE TTIK; SZTE SZAOK

csordasregina57@gmail.com

Háttér: A bottom-up proteomikai módszer által peptid szinten vizsgálhatók a szövetekben és sejtekben jelen levő fehérjék. Jelen kísérletünkben az *Escherichia coli* baktériumok bakteriofág fertőzés hatására kialakuló eltérő fenotípusainak proteomjában kimutatható különbségeket vizsgáltuk.

Célkitűzések: Kísérletünkben az *E.coli* baktérium 3 különböző fenotípusát kívánjuk összehasonlítani fág fertőzés után. Célunk egy prokarióta szervezet teljes proteom vizsgálatára is optimális LC-MS módszer létrehozása. Különböző arányú keverékek által vizsgálánk, mind az eredeti biológiai mintákban, mind az eltérő hígítású keverékekben a szignifikáns fehérjéket. További célunk a fág fehérjék kimutatása, mely alkalmas lehet a fertőzés követésére.

Anyagok és módszerek: Az *Escherichia coli* mintákat lizáltuk 100%-os trifluorecetsavban (TFA), míg az összfehérje-tartalmát BCA Protein Assay Kit segítségével mértük meg. A fehérjék denaturálása, diszulfidhidjainak redukálása és alkilálása után tripszines emésztést hajtottunk végre. Méréseinket nagyteljesítményű folyadékkromatográfhoz csatolt tömegspektrométerrel (UPLC-MS) végeztük.

Eredmények: Az azonosított fehérjék az *E. coli* proteom több, mint 50%-át fedik le, a különböző fenotípusok között 150-1100 szignifikánsan különböző mértékben expresszálódó fehérjét találtunk. Továbbá kimutatható fág fehérjék jelenléte és intenzitása is az eltérő baktérium fenotípusokban. Az elemzések megbízhatóságát különböző statisztikai módszerekkel ellenőriztük.

Konklúzió: Az alkalmazott mintaelőkészítési és analitikai módszerek alkalmasak a baktériumok proteomjában bekövetkező változások statisztikailag megbízható kimutatására, a változások alapján azonosíthatók a fertőzés által érintett biokémiai útvonalak, illetve a fertőzés nyomon követése a fág fehérjék intenzitásbeli változása alapján.

PCR alapú húgyhólyagrák detekciós módszer fejlesztése

Dr. Kovács Ákos

SZTE TTIK Biokémiai és Molekuláris Biológiai Tanszék

akosajtony1999@gmail.com

A tumorhoz köthető pontmutációk kimutatása kulcsfontosságú a daganatos betegségek korai diagnózisában, a prognózis meghatározásában és a terápiás válasz követésében. A jelenleg elérhető módszerek, mint a digitális PCR vagy az új-generációs szevenálás (NGS), bár rendkívül pontosak, költségesek és speciális laboratóriumi háttér szükséges hozzájuk, így nem alkalmasak széles körű szűrésre. Az egyszerűbb technikák, például az allél-specifikus PCR, gyakran nem elég érzékenyek vagy specifikusak, különösen nehezen vizsgálható genomi régiók esetén. Ez különösen problémás nem invazív minták – például vizelet vagy vér – esetében, ahol a tumoros eredetű DNS aránya alacsony.

A húgyhólyagrákban gyakori TERT promóter mutációk (TERTpm) rendkívül gyakoriak (hólyagrákok kb. 70 %-ában jelen vannak), így kiváló biomarkerek lehetnének a korai felismeréshez. Mégis, Magyarországon a többi vezető daganattípussal ellentétben nincs hivatalos szűrési program húgyhólyagrákra, pedig évente több mint 3000 új esetet diagnosztizálnak, és közel 1000 haláleset köthető hozzá. A betegség emellett jelentős egészségügyi költségekkel jár a gyakori kiújulás és utánkövetés miatt.

Ezen problémák megoldására fejlesztettük ki a SHARD-PCR nevű módszert, amely a két leggyakoribb TERTpm kimutatására alkalmas. Ez a technika egyszerű PCR- és restrikciós emésztési lépéseken alapul, így olcsón és könnyen alkalmazható kevésbé jól felszerelt laborokban is. A módszert húgyhólyagrákos betegek vizelet- és tumorszövet mintáin teszteltük. A 18 mintapár SHARD-PCR eredményei teljes egyezést mutattak az NGS-eredményekkel.

Összességében a SHARD-PCR egy megbízható, költséghatékony és nem invazív módszer a TERT promóter mutációk kimutatására, és ígéretes alternatívát kínál a jelenlegi technikák mellett vagy azok helyett.

Mir-137 és miR-219 túltermelés hatása *Drosophila* Alzheimer kór modellben

Nagy Éva Zsuzsanna

SZTE TTIK

evizsuzsi1108@gmail.com

Az Alzheimer kór a demencia leggyakoribb okaként ismert gyógyíthatatlan neurodegeneratív betegség. A betegség előrehaladtával az agyban neuropatológiás elváltozások jelentkeznek, így hippokampális atrófia, valamint extracelluláris amiloid plakkok és intracelluláris neurofibrilláris kötegek figyelhetők meg. Emellett az Alzheimer kór patogenezise során egyéb molekuláris változások is bekövetkeznek, ilyenek például a nem kódoló, rövid, konzervált szekvenciájú mikroRNS-ek génexpressziójában beálló változások. Mivel a miRNS-ek posztranszkripciós szinteken befolyásolják a génkifejeződést, ezért mennyiségbeli változásaik az adott sejtekben zajló fehérjeszintézisre is jelentős hatást gyakorolhatnak. A miR-137 és miR-219 olyan mikroRNS-ek, amelyek expressziós változásai több kutatás során is összefüggésbe kerültek neurodegeneratív betegségekkel is. Ezen miRNS-ek funkciói között az idegi metabolikus folyamatok befolyásolása is szerepel, ezért a megváltozott kifejeződésük az idegrendszerben is változásokat idéz elő. Vizsgálataink során éppen ezért ez a két mikroRNS és az általuk okozott változások kerültek fókuszba. A kísérletek során a miRNS-ek túltermelésének hatását *Drosophila* Alzheimer kór modellben, valamint egészséges muslicákban is vizsgáltuk. Az Alzheimer kór általunk használt transzgenikus modelljében a neurodegenerációt az amiloid béta₁₋₄₂ peptid neuronális expressziója indukálta. Vizsgálataink során egyszerre figyelhettük meg a miRNS-ek hatását önmagukban, valamint az amiloid béta kiváltotta tünetekre nézve. A miRNS túltermelés hatását funkcionális és morfológiai teszttel is vizsgáltuk. A miRNS-ek hatásának vizsgálatait követően RT-qPCR módszerrel meghatároztuk az amiloid béta túltermeléséért felelős transzgén kifejeződésének mértékét. Az eredmények nagyobb rálátást tesznek lehetővé a kór patológiás folyamatainak megértéséhez, mind pedig betekintést engednek a mikroRNS-ek széleskörű hatásmechanizmusába.

Sox10 expresszió változása 1-es típusú diabéteszes patkányok myentericus ganglionjaiban

Onhausz Benita

SZTE TTIK Élettani, Szervezettani és Idegtudományi Tanszék

benitaonhausz@gmail.com

Az enterális idegrendszer (ENS) autonóm módon szabályozza a gyomor-bél traktus feladatait. Nagyszámú neuront és enterális gliasejteket (EGCk) tartalmaz, amelyek az emlős állatokban két fő plexust alkotnak. Kutatócsoportunk korábban megfigyelte, hogy az 1-es típusú cukorbetegség okozta emésztőrendszeri zavarok hátterében a myentericus neuronok károsodása áll. Az EGCk fontos szerepet töltenek be az ENS fenntartásában és a neuronok túlélésében.

Kutatásunk során célul tűztük ki az EGCk denzitásának vizsgálatát a myentericus plexusban hiperglikémia során. Vizsgálatainkban a patkányokat véletlenszerűen három csoportba osztottunk: kontroll, diabéteszes és inzulin-kezelt diabéteszes csoportra. 10 hét elteltével mintát vettünk a különböző bélszakaszokból. Whole-mount preparátumokon fluoreszcens immunhisztokémiai festést végeztünk, ahol a neuronok jelölésére HuC/HuD antitestet, a gliasejtek markereként Sox10-et használtunk. Emellett ultravékony metszeteken posztembbedding immunhisztokémiai festés után elektronmikroszkóppal vizsgáltuk a Sox10 expresszióját.

Fluoreszcens vizsgálataink során megfigyeltük, hogy az egy neuronra jutó EGCk száma a duodenumban hiperglikémia hatására szignifikánsan lecsökkent, amelynek hátterében az EGCk denzitásának csökkenése áll. Az ileum bélszakaszban szintén szignifikáns csökkenést tapasztaltunk az EGCk denzitásában. A colonban hiperglikémia hatására az EGCk száma nem változott, azonban a neuronok nagymértékű csökkenése szignifikánsan megemelte az egy neuronra jutó gliasejtek számát. Az ultrastrukturális vizsgálatok során megfigyeltük, hogy a Sox10 expressziója kizárólag a duodenumban mutatott szignifikáns növekedést. Az inzulinkezelés régió-specifikus változásokat idézett elő az EGCk számában és a Sox10 fehérje expressziójában.

Megfigyeléseink azt mutatják, hogy az EGCk bélszakasz-specifikus módon reagálnak a hiperglikémiára és az inzulinkezelésre, valamint hozzájárulhatnak a diabéteszes nitrerg neuropátia kialakulásához.

Félszintetikus ösztradiol-benzizoxazol kimérák tumorelles hatásának vizsgálata in vitro körülmények között

Papp Benedek

SZTE TTIK

benedekpapp6@gmail.com

A daganatos megbetegedések napjaink egyik legjelentősebb egészségügyi kihívását jelentik. Elsővonalbeli kezelésként gyakran alkalmaznak kemoterápiát, azonban ennek hatékonyságát korlátozza a hatóanyagok nem megfelelő tumorsejt specicitása és a gyors rezisztencia kialakulása, ezért erős igény van olyan anyagok tervezésére, amelyek szelektíven célozzák a tumorsejteket. A benzoxazol- és benzizoxazol-származékok ígértes gyógyszerjelöltek lehetnek, ismert antimikrobiális és tumorelles hatásuk miatt. Munkánk során az SZTE Molekuláris és Analitikai Kémiai Tanszékétől kapott 45 újonnan szintetizált hibrid szteroidszármazékot vizsgáltunk. Hat tumoros és egy nem rákos sejtvonalon teszteltük, majd részletesen vizsgáltuk a vegyületek, ezen sejtekre kifejtett hatásait. Először proliferáció gátlásra végeztünk screenelést, miután ösztadiol-benzizoxazol származékokkal kezeltük a sejteket. Az IC_{50} értékek alapján szerkezet-hatás összefüggést vizsgáltunk a benzizoxazol és a kutatócsoportunk másik fele által vizsgált benzoxazol hibridek között. Kiválasztottuk a legígértesebbnek tűnő szteroidszármazékokat és RT-qPCR módszerrel apoptózissal és endoplazmatikus retikulum stresszel összefüggésbe hozható gének kifejeződését vizsgáltuk. A tumoros sejtekben keletkező reaktív oxigén gyököket DCFDA festéssel, míg a mitokondriális diszfunkcióra JC-1 festéssel követeztünk. Eredményeink alapján az ösztadiol-benzizoxazol hibridek nagyfokú tumorsejt specicitást mutatnak, valamint úgy gondoljuk képesek apoptózist indukálni mitokondriális diszfunkció, megnövekedett reaktív oxigén gyökök és endoplazmatikus retikulum stressz által.

**A helyben lakói minőség törvényi kritériumainak színeváltozásai a
földforgalmi törvény tükrében**

Oláh Antónia

DE ÁJK

ainotnahalo@gmail.com

Otthon. Mit értünk e közismert szó alatt? Az otthon értelmezése redukálható-e egy hatósági igazolványon szereplő címre, épületre? Meglátásom szerint az otthon olyan sokoldalú kifejezés, amelyet roppant nehéz – talán lehetetlen – volna pontosan definiálni és ekként a tudományok ezerarcú világában egységesen használni. Talán nem tévedünk azzal a kijelentéssel, hogy otthon alatt az emberek többsége egy konkrét ingatlanra asszociál, amely a jog szemüvegén keresztül egy adott településen található lakó- vagy tartózkodási hely, amely a természetes személy személyes és családi életének színteréül szolgál, ahol az ember nap mint nap nyugovóra tér. E meghatározásnak immanens eleme az állandóság és a lakóhelyen történő tartózkodás, azaz a lakás céljára szolgáló ingatlan tényleges használata. Okszerűen felmerül a kérdés: vajon mennyiben tekinthető az otthon, a lakóhely és az életvitelszerű lakáshasználat egymás szinonimáinak, illetve jogi értelemben mi adja a különbséget közöttük? Az életvitelszerű lakáshasználat értelmezése, igazolásának módja sem volt sokáig magától értetődő a közigazgatási ügyszakos ítélkezési gyakorlat tükrében, amelyet a jogalkotónak az a döntése is kifejezésre juttat, hogy a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvényben 2024. július 1-jei hatállyal egzaktnak meghatározta azt, hogy mit kell a jogalkalmazóknak életvitelszerű lakáshasználat alatt érteni. E törvénymódosításnak az ítélkezési gyakorlatra kifejtett hatása esetelemző módszer útján egyelőre nem mérhető. Ennélfogva a 2024. július 1. előtti bírói gyakorlat analízise tud számunkra iránymutatást adni. Jelen előadás a földforgalmi perek sokrétűségére figyelemmel igyekszik az életvitelszerű lakáshasználat értelmezésével és igazolásával kapcsolatban felmerülő vitás kérdéseket a közigazgatási peres eljárások terrénján, alkotmányossági elveket is figyelembe vevő vizsgálódás révén bemutatni.

A földhöz jutás kedvezményezettjei a Horthy-kor földforgalmi tárgyú jogalkotásának tükrében

Molnár Dániel

DE ÁJK

molnardani02@t-online.hu

A földforgalmi szabályozás hatályos joganyagának tudományos vizsgálatához hasonlóan a földforgalmi jog történeti kialakulása folyamatának, továbbá az azt indukáló társadalmi-gazdasági okoknak a kutatása sem tartozik a jogirodalom kedvelt témái közé, következésképp az sem állítható, hogy ezzel összefüggésben bőséggel állnának rendelkezésre másodlagos, azaz szakirodalmi források. A téma kutatása szempontjából annak is jelentősége van, hogy a mai értelemben vett földforgalmi szabályozásról legszorosabb értelemben csupán a századfordulótól, illetőleg a Horthy-korszaktól, azaz az 1910-es, 1920-as évektől kezdődően beszélhetünk, ráadásul a korai normákban erősen keverednek a termőföldek forgalmára, illetőleg a termőföldhöz jutásra vonatkozó rendelkezések. Ekkortól azonban már határozottan felfedezhetők a jogalkotásban olyan állami célkitűzések, amelyeket a hatályos földforgalmi szabályozás közvetlen előzményeinek tekinthetünk, ideértve többek között a termőföldek gazdaságos kihasználását, illetőleg arányos elosztását. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a földforgalmi szabályozás eleinte meglehetősen átpolitizált volt, mivel a földforgalmi jogszabályok megalkotásával a jogalkotó célja az 1920-as években nem is igazán a földek forgalmának, hanem a földhöz jutás problémájának, a nagybirtokok feldarabolásának rendezése volt. A termőföld tulajdon- vagy egyéb használati jogosultsága megszerzésének kritériumai akárcsak a Horthy-korban, napjainkban is a jogalkotó birtokpolitikai preferenciáinak leképeződései. Előadásomban a hatályos földforgalmi szabályozás egyik különleges jogintézményének, a helyben lakásnak a (jog)történeti gyökereit vizsgálom a Horthy-kor földforgalmi tárgyú jogalkotásában.

Mit jelent a jó halál és mi fér bele? – Eutanáziával és orvos által asszisztált öngyilkossággal kapcsolatos attitűdök feltárása hospice-palliatív ellátásban dolgozó szakemberek körében

Hajma Noémi

PTE BTK Pszichológia Intézet

hnnoemi01@gmail.com

Célkitűzések: A cél az orvos által asszisztált öngyilkossággal és az eutanáziával kapcsolatos attitűdök vizsgálata volt hospice-palliatív ellátásban dolgozó szakemberek körében, miközben a jó halál tágabb értelemben vett kérdését is feltártuk, mint tágabb kontextus.

Módszerek: A vizsgálatban kilenc interjúalany vett részt, túlnyomó többségben nők, 44.1 átlagéletkorral, míg a tapasztalatot tekintve az átlagos év 14,9 volt. A mintában három ápoló, három pszichológus, egy orvos, egy koordinátor és egy szerző/előadó szerepelt. Az adatok elemzése, értelmezése és rendszerezése a tematikus elemzés módszerén alapult. Maga az interjú a félig strukturált módszerre épült, ami lehetőséget adott bizonyos témák és válaszok további feltárására, illetve annak tisztázására, hogy pontosan mire is gondolt az interjúalany.

Eredmények: Négy fő téma került azonosításra, valamint két fő témához tartozó hat altéma. Az első fő téma címe „A halállal és a haldoklással való szembenézés ambivalenciája”, a második „Érzelmi és fizikai jólét az élet végén” volt, három altémával („Felkészülés, elfogadás és búcsúzás”, „Nyílt és őszinte kommunikáció” és „A méltóságteljes halál eszméje”), a harmadik „A támogatás és az ellenzés mögött álló elképzelések és feltételek”, három altémával („Távolságtartó elfogadás és megértés”, „A tudatos halál közléről” és „A változás szükségessége és a jelenlegi valóság mint akadály”), az utolsó pedig a „Hospice-palliatív ellátás mint alternatíva” címet kapta.

Következtetések: A jó halált az élet végéig tartó érzelmi és fizikai jólétben határozták meg, olyan haldoklási élményt teremtve, amelyre minden fél fel tud készülni és el tud fogadni, lehetővé téve a búcsúzást, miközben a kommunikáció a nyitottság és az őszinteség elvén alapul. A méltóság megőrzése elsődleges célként merült fel, eltérő véleményekkel arról, hogy az eutanázia vagy az orvos által asszisztált öngyilkosság méltóságteljes halálnak tekinthető-e. Bár a vélemények sokfélesége nyilvánvaló volt, egy alapvető megértés és elfogadás volt érzékelhető, két jelentős konszenzussal, hangsúlyozva a magas színvonalú alternatívák szükségességét, és azt az álláspontot, hogy ha ezeket az életvégi döntéseket legalizálnák, nem kellene ezen gyakorlatokat integrálni a hospice-palliatív ellátásba.

Elhagyni a csónakot a tengerért: Attitűdök felmérése az eutanázia, azaz a jó halál, és az öngyilkosság, azaz a meghívott halál kapcsán

Hajma Noémi

PTE BTK Pszichológia Intézet

hnnnoemi01@gmail.com

Célkitűzések: A cél egy magyar általános populációs minta eutanáziával és öngyilkossággal kapcsolatos attitűdjének vizsgálata volt, figyelembe véve a releváns prediktorok szerepét. A két attitűd közötti lehetséges összefüggés feltárása és értelmezése is cél volt, hogy jobban megértsük kapcsolatukat.

Módszerek: A végső minta 264 válaszadóból állt, többségükben nők (74,2%), az átlagéletkoruk 37,3 év ($SD=16,1$). Az attitűdöket két kérdőív segítségével mértük fel, az Eutanázia Attitűdök Skálával (EAS) és az Öngyilkossággal Kapcsolatos Attitűdök (ATTS) kérdőívvel. Egy szabad válaszos opciót is adtuk a résztvevőknek, hogy így még részletesebb belátást nyerhessünk az attitűdök terén.

Eredmények: Az eutanáziával kapcsolatos attitűdöket mérő kérdőív átlagpontszáma 150-ből 119 volt ($SD=26$), míg az öngyilkosság esetében 44 a 70-ből ($SD=12$). Szignifikáns pozitív korrelációt találtunk az EAS pontszámai és az ATTS három, az öngyilkosság elfogadását mérő faktor között ($p < 0,001$). Szignifikáns különbségeket mértünk továbbá a nem ($p = 0,009$ az eutanázia és $p = 0,046$ az öngyilkosság esetében), az életkor ($p = 0,006$ az eutanázia és $p < 0,001$ az öngyilkosság esetében), a vallás (mindkettő esetében $p < 0,001$), a vallás hatása tekintetében ($p < 0,001$ mindkettőnél) és a politikai hovatartozás ($p < 0,001$ mindkettőnél) tekintetében, melyek előrejelezték az adott attitűdöt, prediktorokként szolgálva. A kvalitatív rész eredményei tovább erősítették a kvantitatív rész eredményeit, elsősorban az eutanázia elfogadására és támogatására összpontosítva.

Következtetések: A minta megengedő volt az eutanáziával szemben, megértő és elfogadó volt az öngyilkossággal, mint megoldással és joggal szemben, amit a kvantitatív és a kvalitatív elemzés is alátámasztott. A nem, az életkor, a vallás, a vallás életre gyakorolt hatása és a politikai hovatartozás mind összefügg az eutanáziával és az öngyilkossággal kapcsolatos attitűdökkel. Pontosabban az ateista, a vallási hovatartozás hiánya, vagy a valláson kívül más, ugyanolyan vagy fontosabb döntő tényező az adott személy életében, az, hogy nő, liberális és fiatalabb, az eutanáziával és az öngyilkossággal szembeni megengedő hozzáállás előrejelzője, azaz prediktora. Továbbá azok, akik megértőek és elfogadóak az öngyilkossággal szemben, nagyobb valószínűséggel fogadják el az eutanáziát is.

**A borderline személyiségzavarban szenvedők önjellemzésében
fellelhető nyelvi és narratív markerekről**

Vég Dorina Mirtill

PTE BTK

vegdorina@gmail.com

Pilot kutatásomban a borderline személyiségzavarral (BPD) rendelkező egyének önjellemzésében megjelenő narratív és nyelvi markereket vizsgáltam. A STIPO-R félig-strukturált interjú kérdéseit vettem alapul, majd ennek a szövegét elemeztem a NarrCat program segítségével, az NYTK szentimentelemzővel, illetve manuálisan. Szignifikáns eredmény született a manuális elemzés, továbbá a szentimentelemzés kapcsán, míg tendenciózus eredmények születtek a NarrCat tagadás és pszichológiai perspektíva moduljaiban. A BPD-s csoport leírása negatívabb volt a kontrollcsoporthoz képest, önjellemzésükben gyakrabban előfordultak enkódolási hibák, illetve negatív vonatkozású fokozás, intenzitásjelölők. A BPD-s csoportra jellemzőbb volt a tagadás, mint a kontrollcsoportra, ezzel szemben a kontrollcsoportra volt jellemzőbb a pszichológiai perspektíva felvétele. A kutatás eredményei összhangban vannak az eddigi szakirodalommal, a különböző nyelvi és narratív markereken keresztül megfigyelhetők a borderline személyiségsszerveződésre jellemző primitív elhárítások érvényesülése, szelf szerveződésük meghatározó aspektusai. Ezen felül kutatásom rámutat a depresszió és a BPD komorbiditásának jelentőségére, sajátosságaira a nyelvhasználatban.

Egyetemisták tanulmányi ösztöndíjhoz kapcsolódó versengésének vizsgálata a versengési stílus, a jövőorientáció és az igazságosság tükrében

Sebők Ákos

SZTE BTK

sebokakos.psy@gmail.com

A versengés egy olyan összetett társas interakción alapuló jelenség, mely az egyén életének mindennapjaiban számos formában megjelenhet – akár a tanulmányai során – valamint számos tényező befolyásolhatja, magát a helyzetet és a résztvevő egyéneket, csoportokat egyaránt. Kutatásom célja, a tanulmányi ösztöndíj versengési helyzetben való vizsgálata, továbbá az ehhez köthető egyéni komponensek kapcsolatának feltárása, mint az időperspektíva, az igazságos világba vetett hit, és a versengési stílus. Vizsgálatomban 316 fő vett részt ($M = 21,66$ év $SD = 4,41$ év), 73,7%-a nő, 24,7%-a férfi és 1,3%-a nem kívánt válaszolni. A résztvevők által kitöltött kérdőív a Hiperversengő és Önfejlesztő Versengő Attitűd Kérdőívet, az Igazságos Világba Vetett Hit Skálákat és a rövid Zimbardo Időperspektíva kérdőívet tartalmazta. Továbbá tanulmányi ösztöndíjrendszerrel kapcsolatos kérdésekre, információmegosztási és ösztöndíjelosztási helyzetekre válaszoltak a résztvevők. Az általam vizsgált minta alapján a versengési stílus nem függ össze sem a jövőorientációval, sem azzal, hogy kivel osztaná meg a versenyelőnyt jelentő információkat a résztvevő. Azonban az megállapítható, hogy a hallgatók jelenleg inkább destruktívnak tekintik a tanulmányi ösztöndíjért folyó versengési helyzetet. Ez a kutatás is azt bizonyítja, hogy a versengés egy komplex társas jelenség, mely a megfelelő körülményekkel hatékonyabbá és eredményesebbé teheti az egyént, a csoport, illetve jelen esetben a felsőoktatásban lévő nappali munkarendben tanuló egyetemisták teljesítményét.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

**Az eXistenZ (1999) és a Különválás (2022-) munkakommentárjának
elemzése a nem-helyeken keresztül**

Csapó Áron Sebestyén

PTE BTK

csapoaron@gmail.com

Az ezredforduló végéhez közeledve egyre népszerűbbé váltak azok a filmek, amelyek középpontjában valamiféle szimulált környezet állt. Az előző évezred utolsó két évében pedig sorra jelentek meg azok a művek, amelyek ilyen közegekben játszódtak, és megkérdőjelezték a társadalmat körülvevő valóságot; hogy amit valóságnak gondolunk, az vajon ténylegesen az-e. További közös pont az alkotások között, hogy kisebb-nagyobb mértékben, de mindegyikben megjelennek azok a helytípusok, amelyeket Marc Augé nem-helyeknek nevez.

Elemzésem egyik fő tárgya az *eXistenZ* (David Cronenberg, 1999), ahol a nem-helyek szinte mindig munkahelyekként jelennek meg. Kutatásomban az említett filmet és a 2022-ben indult *Különválás* (Ben Stiller, Aoife McArdle, 2022-) című sorozatot hasonlítom össze. Utóbbi fő helyszíne a Lumon Industries nevű vállalat Elválasztott emelete, ahol az ott dolgozók elméje szétválasztásra kerül; egyik felük dolgozik, másik felük pedig éli a mindennapi életét. Kutatásom során több kérdésre is igyekszem választ találni. A két alkotás helyszíne hogyan helyezhető párhuzamba azzal a fajta munkakommentárral, amit megfogalmaznak, milyen formában jelennek meg a munkások és önmagunk kizsákmányolása?

Ezek megválaszolásához többek között Marc Augé (1992): *Nem-helyek, bevezetés a szürmodernitás antropológiájába* című könyvét fogom felhasználni.

A néma barbár - Kulturális artefaktumok Az északi (Robert Eggers, 2022) című filmben

Hegedüs Ferenc

PTE BTK

h.feri2003@gmail.com

Kutatásomban Robert Eggers *Az északi* (*The Northman*, 2022) című Hamlet-adaptációjával foglalkozom. A korábbiakban azt vizsgáltam, hogy a film miként idézi meg Shakespeare drámájának bizonyos – egymással nem kompatibilis – pszichoanalitikus olvasatait. Elsősorban Jacques Lacan és Ábrahám Miklós (Nicolas Abraham) Hamlettel kapcsolatos elméleti munkáira támaszkodva elemeztem a filmet. Meglátásom szerint Eggers munkája úgy idézi meg a különböző pszichoanalitikus kódokat, hogy – szemben a korábbi adaptációkkal, mint Olivier vagy Zeffirelli filmjei – már nem társít hozzájuk semmilyen, a mű egészére érvényes vagy arra vonatkoztatható nézetrendszert, interpretációs keretet.

Előadásomban ennek a továbbgondolásáról fogok beszélni: a pszichoanalitikus keretet egy általánosabb kultúraelméleti keretté nyitva, Eggers egy filmje helyett pedig több alkotását is bevonva az értelmezésbe (*The Lighthouse* [*A világitó torony*, 2019], *Nosferatu* [2024]). A kultúra elméleti keretének alapját Mark Fisher, brit kultúrakutató Kapitalista realizmus című könyvének egyik meglátása adja. Kutatásomban arra teszek kísérletet, hogy az artefaktum fogalmát egy – a Fishernél használt – bővebb, lényegesebb jelentéssel ruházzam fel. A fogalom általánosságban nem fed többet a „tárgyi leletnél”. Előadásomban a fogalmat egy alkotásban fellelhető, az eredeti kontextusáról leszakított hivatkozási elem leírására használom. Ilyen példa lehet erre Az északiban megjelenő bolond bebalzsamozott feje, amely egyszerre idézi meg Yorick fejét a Hamletből és Mimir fejét a skandináv mitológiából anélkül, hogy bármilyen, „mélyebb” jelentést tulajdonítana neki, vagy állítana valamit a megidézett elemekről. A fent leírt fogalom mentén arról fogok még beszélni, hogy ezek a kiüresített, kontextusukról levágott elemek, mennyire jellemzőek Robert Eggers filmművészetére.

A Petőfi-kultusz filmes reprezentációja – A *Föltámadott a tenger* (1953) és a *Most vagy soha!* (2024) ábrázolási toposzainak összehasonlítása

Mihályi Emese Dorka

PTE BTK

emese3x@gmail.com

Kutatásomban három, az 1848-49-es forradalom és szabadságharcot, valamint Petőfi Sándor szerepét tematizáló filmet elemzek: a *Föltámadott a tengert* (Nádasdy Kálmán, Ranódy László, 1953), a *Petőfi '73*-at (Kardos Ferenc, 1973) és a *Most vagy soha!*-t (Lóth Balázs, 2024). Elsősorban Gerencsér Péter, Margócsy István és Takáts József munkásságára támaszkodva Petőfi Sándor filmvásznon megjelenő alakjának kultikus és ideologikus ábrázolásmódját vizsgálom meg, figyelembe véve az alkotások által bemutatott egyéb kulturális toposzok filmnyelvi reprezentációját is. Mostani előadásomban az említett alkotások Petőfi-kultuszhoz és az éppen fennálló politikai rendszerhez való hozzáállását és megközelítésmódját hasonlítom össze. Míg a *Föltámadott a tenger* és a *Most vagy soha!* kapcsán a propaganda- és kurzusfilmekre jellemző elemek és sajátosságok a meghatározók (például a szereplők által a befogadók irányába tett preskriptív megállapítások a vásznon látottakkal kapcsolatban), addig a *Petőfi '73* sajátosan játékos megközelítésmódja az 1848-49-es eseményeknek a szokásostól eltérő bemutatását kínálja. Ezzel az összevetéssel célom, hogy rávilágítsak a kétféle lehetséges megközelítésmódra: a *Föltámadott a tenger* és a *Most vagy soha!* előíró, kulcs-és jelszavakat használó 1848-49 értelmezésére, valamint a *Petőfi '73* vitára és párbeszédre készítő, egy újfajta látásmódot lehetővé tevő megközelítésmódjára.

Formaadás és dokumentáció Sanja Iveković művészetében

Németh Lídia

ELTE BTK

nemeth.lidia.sara@gmail.com

A 70-es évek jugoszláv undergroundjának meghatározó alakja, Sanja Iveković a 2010-es évektől kezdődően nem csak a kelet-európai művészeti kánonba került be újra: a művész nemzetközi elismertsége és világszerte megrendezett önálló kiállításai nyomán időről időre felmerül a kérdés, hova helyezzük Iveković munkáit mind helyi, mind globális értéküket tekintve. Előadásomban elsőként a 60-as/70-es évek jugoszláv művészeti szcénájának és feminista mozgalmainak bemutatásával szeretnék rámutatni arra, hogy a jugoszláv művészetet és mozgalmiságot érdemes a volt keleti blokk országainak bevett értelmezésétől eltérő keretrendszerben elbeszélni. Iveković rövid bemutatása után térnék rá dokumentáció és formaadás problémájára két elemzett művében; a *Triangle (Trokut)* című 1979-es performanszban, illetve a *New Zagreb (Novi Zagreb)* elnevezésű fotóintervencióban. A *Triangle* egyrészt érzékelteti, hogy a 70-es évek nőmozgalmainak leírására szolgáló, Carol Hanisch-tól származó szlogen – „The Personal Is Political” – problémafelvetése a szocialista szatellitállamokban eltérő kontextusban, mondhatni épp fordítva jelent meg: a politika tört be folyamatosan a személyes térbe. A dokumentáció és a fotóintervenció ezen felül azt is érzékeltetik, milyen finomsággal tudta (tudja) Iveković kijátszani valós történés és narráció, dematerializáció és formaadás fogalmainak bevett elkülönítését. A művész munkásságában gyakran visszatérő geometrikus mintázatok beemelésevel Iveković visszahelyezi magát a konstruktivizmus, vagy akár a De Stijl hagyományába, egyúttal azonban érvényteleníti is művei ilyesfajta megközelítését azzal, ahogyan a modernista várostervezésbe és térfelosztásba illesztve rögtön kifigurázza ezeket a művészeti gyakorlatokat. Iveković művészete úgy válik esztétikailag és politikailag értékessé, hogy az érzékelhető felosztásának módját (Rancière), a teljes struktúrát tárja a befogadó szeme elé, nem egy-egy láthatatlanná tett csoportot hangosít ki.

„Egyszemélyes stúdiók” – Animátorok a YouTube-on

Árvai Natália

SZTE BTK

arvainatalie@gmail.com

A dolgozatom azzal a céllal született, hogy felmutasson egy olyan médiaipari szegmentumot, amely csaknem láthatatlan a tudományos diskurzusban: a YouTube-on kibontakozó animációs ipart. Fő fókuszában a youtuber animátorok motivációi, tevékenysége és az annak helyszínéül szolgáló platform, a YouTube áll. A szegmentum képviselőire „egyszemélyes animátorokként” hivatkozom, hiszen munkájuk az ötlettől egészen a megvalósításig tart, amelyet mind gyakran ők maguk, egyedül végeznek, a korábbi hagyományos rajzfilmipar munkafolyamataival szemben, ahol majdnem minden fázis külön dolgozóra jutott.

Az animáció egyre nagyobb jelenléttel bír a YouTube-on az utóbbi években, bár az itt megjelenő animációk nem mindig maradnak a platformon, sok tartalom átvándorol a tartalommegosztóról a tévébe vagy a streamingcsatornákra. Tényleg lehetséges saját animációs sorozatot indítani úgy, hogy valaki a YouTube-on amatőr animátorként tevékenykedik? Hogyan dolgoznak ezek az alkotók? Létezik egy bizonyos piaci rés, amelyet ezek a youtuber animátorok töltenek be? Ilyen és ezekhez hasonló kérdésekre kerestem a válaszokat a kutatásomban, amely során kevert (főleg strukturált) interjúkat készítettem hat YouTube-on tevékenykedő animátorral. Emellett összesen huszonegy animátor csatornáját vizsgáltam (mind külföldieket, mind magyarokat), amelyeket tipizáltam a tartalmaik alapján, hat kategóriába sorolva őket. Kutatásomban megkülönböztetek sztorialapú animációkat, rajongói attitűdből születő alkotásokat, valamint megjelennek az olyan tartalomgyártók is, akik nem maguk készítik el az animált videóikat, hanem különböző animátorokat kérnek fel a munkájuk megvalósítására. Mindemellett összevettem a hagyományos médiamodell rajzfilmiparát az új részvételiségen alapuló szegmentummal és rávilágítottam a két terület közötti különbségekre és hasonlóságokra.

A korábbiakban feltett kérdésemre, miszerint „létezik egy bizonyos piaci rés, amelyet ezek a youtuber animátorok töltenek be?”, a válaszom az, hogy létezik: ez a YouTube-on kibontakozó animációs ipar, amelyben már nem professzionális animátorok és szakemberek dolgoznak, hanem ezek a lelkes, amatőr tartalomgyártók.

Az attrakciós montázs Magyar Dezső és Dušan Makavejev filmjeiben

Tolnai Zsófia

ELTE BTK

zsofiatolnai@gmail.com

Magyar Dezső és Dušan Makavejev a hatvanas években szinte egyforma technikát dolgoztak ki filmjeik társadalomkritikai üzenetének közvetítésére: a narratívát megszakító attrakciós montázsszekvenciákba kiemelt történelmi pillanatok archív/dokumentumfelvételeit építették. A valóság (sokszor legkegyetlenebb) képein keresztül nézői asszociációkat előhívó módszerrel egy elvont jelentésréteget szőttek filmjeik köré, amivel megteremtették a modernista esszéfilm sajátos kelet-európai változatát.

Előadásom az attrakciós-archivologikus montázstechnika működését vizsgálom, két-két Magyar Dezső- (*Agitátorok* (1969), *Büntetőexpedíció* (1970)), illetve Dušan Makavejev-filmben (*W. R., az organizmus misztériuma* (1972), *Sweet Movie* (1974)).

Kutatásom célja, hogy rávilágítsak: az attrakciós montázs archív anyagokkal való kombinálása rendkívüli módon felerősíti a négy filmet. Magyar és Makavejev erős társadalmi-politikai érzékenysége filmjeik egyik fő szervezőelve, gyakran az uralkodó ideológiák értelmezéseivel szembenállva. A múltbeli események valódi képeinek beemelése segíti őket az ideológiák állításainak megcáfolásában: a tabusított események megmutatásával elutasítják az álláspontot, miszerint vannak dolgok, melyekről nem szabad beszélni, melyek az uralkodó narratíva szerint „nem történtek meg”, vagy „másképp történtek”. Az archív anyagok és az attrakciós montázs kombinációjában történelmi csúcspontok koccannak össze, majd robbannak, valódiságukkal rámutatva: nincs különbség az elnyomó rendszerek között, és hogy a valóságnál félelmetesebbet nem lehet kitalálni.

A két rendező montázstechnikájának hasonlósága azért is izgalmas, mivel bár egy időben, de két különböző filmkultúrában, egymástól elszigetelve alkottak. Magyar Dezső Magyarországon, Dušan Makavejev Jugoszláviában: a vasfüggöny két oldalán, egymástól elzárva gondolkodtak ugyanazokról a kérdésekről, elsősorban az emberi szabadságról és az azt szabályzó ideológiákról.

Azért tartom fontosnak Magyar Dezső és Dušan Makavejev filmjeinek párhuzamos felelevenítését, mert úgy érzem, egymást kiegészítve termékeny vitát tudnak generálni, egymás mellé rendezve egy új nézőpontba képesek helyezni az alkotások által felvázolt történelmi narratívát. A szabadságról érkező témáik gyakran napjaink diskurzusaiban is felmerülnek, számos kérdésüket ma is feltehetnénk – de sokszor nem tesszük, mivel továbbra is rengeteg a tabutéma.

**Transzkulturális emlékezet és restauratív esztétika Tolnai Ottó
Szeméremékszerek című regényfolyamában**

Fenyő Dániel

PTE IKDI

fenyoda@gmail.com

Előadásom fókuszában a transzkulturális emlékezet és a restauratív esztétika működése áll Tolnai Ottó *Szeméremékszerek* című regényfolyamában. A *Szeméremékszerek* három kötetének egyik sajátossága, hogy olyan imaginárius teret hoz létre, amelyben az Osztrák–Magyar Monarchia, a jugoszlávizmus és a délszláv háború emlékezete sajátos kölcsönhatásba kerül a regény cselekményének idején zajló menekültválsággal. Tolnai Ottó írásában a társadalmi és politikai kérdések egy általam restauratív esztétikának nevezett keretben jelennek meg. A *Szeméremékszerektől* távol áll az idegenség esztétikai tapasztalatának bevett megjelenítési formája, amely annak hozzáférhetetlenségét hangsúlyozza; ehelyett az idegent a múlt emlékezetének felhasználásával teszi ismerőssé, a menekültek az elbeszélő képzeletében restauratív funkciót kapnak, mégpedig a nosztalgikus emléknymokból felépülő imaginárius államalakulathoz kapcsolódó éthosz helyreállításának a szubjektumává válnak. Az emlékezet tehát a regényfolyamban nem valamiféle immanens, lezárt történeti tapasztalatot jelent, hanem különféle emlékezetek és csoportreprézenciák kölcsönös egymásra hatását. Az előadás célja a délszláv háború és a menekültválság emlékezetének, valamint egyéb kulturális és intertextuális elemek egymásra hatásának vizsgálata Tolnai Ottó regénytrilógiájában. Az elemzéssel rá kívánok mutatni arra, hogy milyen prózapoétikai megoldásokon keresztül lehetséges nyelvi megkonstruálni az idegennel szembeni szolidaritást, valamint hogy a délszláv háború emlékezete, majd a menekültválság tapasztalata hogyan alakította ki a restauratív esztétika kereteit Tolnai prózájában.

A kutatás az EKÖP-24-3 pályázati kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program keretében valósult meg.

A rendszerváltozás lokális leképeződései Gergelyugornynán

Balogh Dániel

DE BTK

balogh.danika0115@gmail.com

Előadásom célja, hogy bemutassa az 1990-es évek társadalmi változásait Gergelyugornya településén, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található, és hagyományosan mezőgazdasági jellegű községként működött. A korszak társadalmi átalakulásai, a piacgazdaság térnyerése, az elvándorlás és a helyi közösség változó szerkezete mind olyan tényezők, amelyek jelentős hatással voltak a település életére.

Az előadás során elsőként áttekintem az 1990-es évek magyarországi társadalmi és gazdasági folyamatait, különös tekintettel a vidéki térségekre. Ezt követően Gergelyugornya helyzetét vizsgálom meg részletesen, kitérve a foglalkoztatási szerkezet átalakulására, valamint a közösségi életben bekövetkezett módosulásokra. Végül az elemzés során arra a kérdésre keresem a választ, hogy a rendszerváltás utáni időszak milyen hatással volt a település társadalmi szerkezetére és milyen hosszú távú következményekkel járt az ott élők számára.

Ezt követően az 1990-es évek társadalmi változásait tárgyalom, beleértve a munkaerőpiac átalakulását, a mezőgazdaság és a kisvállalkozások szerepét, valamint a közösségi élet változásait.

„Majd ha hazajössz megbeszéljük ezt a dolgot.” – Elhallgatott történetek egy 1965-1967 között keletkezett levélgyűjteményben

Homovics Panna

DE BTK Néprajztudományi és Muzeológiai Intézet

panna.homovics@gmail.com

Előadásomban egy debreceni pár levélgyűjteményét vizsgálom, amely 1965-1967 között keletkezett, abban a két évben, amikor a pár férfi tagja a kötelező sorkatonai szolgálatát teljesítette Budapesten. Az ún. ego-dokumentumok (naplók, levelezések stb.) vizsgálata által az egyén szemszögén keresztül láthatunk rá egy korszakra, élethelyzetre. Saját vizsgálatom során arra helyeztem a fókusz, hogyan jelenik meg ezekben a szövegekben a személy hiánya, hiszen a fiatalember erre a két évre kikerült az általa megszokott lokális közösségből és egy meglehetősen zárt közegben élte a mindennapjait. A személy hiánya, távolléte legmarkánsabban azokban az eseményekben érhető tetten, amelyeket nem, vagy csak félig írtak le. A levelekben tehát találhatóak olyan elhallgatott, ki nem mondott történetek, amelyeket a levél írója valami oknál fogva nem osztott meg a másikkal – ez pedig azért hangsúlyos, mert ebben az időszakban a hétköznapiakat nem együtt élte meg a két fél. Ezeknek az elhallgatott történeteknek a feltárása során úgy vélem, mélyebb rálátás nyílna a két személy kapcsolatára, gondolkodásmódjukra, illetve arra a lokális közösségre is, amelyben ők a mindennapjaikat ekkoriban élték. A korábbi, leveleket feldolgozó néprajzi kutatásokban ezt a nézőpontot nem érvényesítették, így újdonságként hathat a kutatásokban.

**Generációváltás küszöbén: egy ökofaluban felnőtt fiatalok tapasztalata
és jövőképe**

Jánosi Kincső

ELTE BTK

janosicilia@gmail.com

Kutatásomban egy megalkotott közösség, egy ökofalu második generációjával foglalkozom, melynek fókuszában a közösségben felnőtt fiatalok visszaköltözési szándékát vizsgálom, illetve azt, hogy amennyiben visszaköltöznének a közösségbe, az alapítók elgondolását, elveit tovább viszik-e? Terepem Visnyeszéplak nevű település, ahova a '90-es évek végére egy elnéptelenedett szőlőhegye volt Visnye településnek Somogy vármegyében. Az évtized végén budapesti értelmiségi fiatal párok érdeklődését keltette fel a hely. Először csak öt pár költözött a településre, később azonban többek is amellet döntöttek, hogy Visnyeszéplakon telepedjenek le. Az első generációs gyerekek, akik már a településen nőttek fel, sokan a tanulmányok befejezése után nem költöztek vissza a településre. A fiatalok visszaköltözése és letelepedése részben kulturálisan, részben pedig az utánpótlás szempontjából fontos a közösség számára, hiszen ők azok, akik a megalkotott közösség etikájába belenőve, azt tovább is vihetnék, illetve ha szüleik belépnek az időskorba, akkor ők tudnának gondoskodni róluk.

A Visnyeszéplakon felnőtt fiatalok jövőperspektívája nem homogén, interjúalanyaim eltérő elképzelése pedig különböző okok eredménye, melyek közül az egyik a kevés letelepedésre, mezőgazdasági munkavégzésre alkalmas földterület. Másrészt a visszaköltözést megnehezíti az, hogy Visnyeszéplakon kevés lehetőség adódik a munkavégzésre, ami a fiatalok generációjának azért problémás, mert őket anyagilag nem tudják majd olyan nagymértékben támogatni a szüleik, mint a szüleiket a nagyszüleik, hiszen a szülők nagy része sem rendelkezik állandó keresettel. Ezek mellett pedig a közösség tagjaival létesített viszony is hatással van a fiatalok döntésére a letelepedés tekintetében.

Kelet-magyarországi pásztortáskák

Porkoláb Benedek

DE BTK

porkolabnepibormuves@gmail.com

Előadásomban jelenlegi kutatási témámmal, a Kelet-Magyarország néprajzi tájegységeiről származó pásztortáskákkal foglalkozom. Kutatásomnak két ága – a klasszikus terepkutatás és a múzeumi anyag újrafeldolgozása – közül az utóbbival kapcsolatos gyűjtési eredményeimet mutatom be. A múzeumi gyűjteményeinkben számos pásztortáska található, de ezek a felgyűjtés pillanatában nem lettek oly módon adatolva, mint például a pásztorfaragások. Ezen tárgyak utólag történő adatolására is vállalkoztam jelenlegi kutatómunkámban, melynek eredményeit az előadásomban közlöm.

Együttélés és konfliktusok: esetpéldák a Berettyó-mentéről

Vadász Márton

DE BTK

vadaszmarci@gmail.com

A történeti Bihar vármegye településein az 1700-as évek második felétől kezdve egyre nagyobb számban telepedtek le zsidók. A Berettyó-mentén fekvő három bihari faluban, Szentpéterszegen, Gáborjánban és Váncsodon is jól dokumentáltan jelen van a zsidóság a 18. században: mindhárom településen boltot, kocsmát üzemeltettek az itt élő izraeliták, ezáltal szerves részeivé, fontos szolgáltatóivá váltak a helyi közösségeknek. A református többség és a zsidó kisebbség együttélése a 18–19. században többretegű volt: egyrészt a szolgáltatások kapcsán jól működő együttélési modell alakult ki, ugyanakkor a vallási különbségek konfliktusok forrásai is lehetettek. A három település református egyházi levéltáraiban, illetve a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltárában fennmaradt dokumentumok rávilágítanak ezekre a konfliktusokra, együttes elemzésükkel pedig betekintést nyerhetünk a 19. századi mindennapok egy szegmensébe.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-24-3 kódszámú egyetemi kutatói ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Pierre Bourdieu szociológiája Mannheim Károly hagyományának perspektívájából – Egy tudásszociológiai hatás rekonstrukciójának vázlata

Kopunovic Dávid

PTE BTK

kopunoviczdavid@gmail.com

Munkámban Pierre Bourdieu szociológiájának sarkalatos pontjainak újraolvasásával foglalkozom egy mannheimi tudásszociológia perspektívájából. Problémafelvetésem, hogy a Bourdieu-i alapállítások, mint a habitus relációs hagyománya és az ágens reflexiófosztottsága visszavezethető Mannheim Károly tudásszociológiájára. Wessely Anna egy 2003-as tanulmányában arról ír, hogy Bourdieu saját maga állítja "diákkora óta nem forgatta Mannheim munkáit": ebből arra következtethetünk, hogy fennállhat az intellektuális hatás a magyar származású tudásszociológussal. A két teoretikus osztozik a tudás relációs értelmezésében, a leegyszerűsítő objektivizmus és szubjektivizmus kritikájában, valamint a tudás társadalmi meghatározottsága iránti érdeklődésben (mindemellet a weberi intellektuális hatás is észrevehető a két szerző esetében). Közös szellemi örökségük és a hatalommal/társadalmi struktúrával kapcsolatos átfedő aggodalmaik azt sugallják, hogy elméleteik összeolvasása gazdagabb megértést nyújthat a tudásszociológiáról, valamint fontos kérdésfelvetéseket emelhet a szociológiatörténet diskurzusába is. Összegezve kutatási kérdéseimet: kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, vajon fennáll-e Mannheim intellektuális hatása Bourdieu szociológiájában? Ezen intellektuális hatást három dimenzió keretében vizsgálom: 1) A szabadon lebegő értelmiség (Mannheim) és a társadalmi folyamatokba történő beavatkozás (Bourdieu) dimenziója, 2) a *relacionista* hagyomány dimenziója és 3) az elméleti szubjektum reflexiójának dimenziója. Ezen kérdésfelvetésekből kiindulva egy tisztább és világosabb képet kaphatunk Mannheim és Bourdieu elméleteinek összeférhetőségéről és kiegészítéséről.

Kamaszterhesség és leányanyaság az Európai Unióban

Uhljár Péter

BCE Gazdaságföldrajz és Városfejlesztés Tanszék

peter.uhljar@stud.uni-corvinus.hu

A WHO jelentése szerint a kamaszkori terhesség a magas kockázatú termékenységi viselkedés kiemelt determinánsa. Ez nem csupán egészségügyi kockázatokban érvényesülhet (például koraszülés vagy gyermekágyi méhgyulladás), hanem probléma, hogy a leányanyák jelentős része abuzív párkapcsolatban esik teherbe, kiesik vagy már kiesett az közoktatásból, elszegényedik vagy szegénységben ragad, valamint társadalmilag stigmatizálódik.

Kutatásomban az Európai Unió 27 tagállamát vizsgáltam 2010 és 2020 között. Az elemzési eszközüm a modális görbék módszere, ahol az X-tengelyen szerepelnek a statisztikailag reprodukív női korévek, az Y-tengelyen pedig az adott évben „hozzájuk” születő élveszülettek. Harmónia esetén ezek a görbék a normál eloszláshoz hasonló alakot vesznek fel, azonban, ha olyan jellegű megosztottság áll fenn, hogy egyes résztársadalmak túlságosan korán vállalnak gyermeket, akkor a görbék kétsúcsúvá válhatnak.

A kutatásom hipotézise, hogy a Hajnal János által 1965-ben felállított elmélet azon része, miszerint Európán belül a keleti országokban viszonylag korai életkorban vállalnak gyermeket a nők, továbbra is érvényes (H1), másrészt viszont azzal a különbséggel, hogy már nem a házasságkötés életpályán belüli időzítése a legfőbb differenciáló faktor (H2).

Az eredmények alapján elmondható (H1), hogy Kelet-Közép-Európában általánosságban megjelenik ez a probléma. Továbbá kirajzolódott egy markáns magterület is, amely magába foglalja Szlovákiát, Romániát, Bulgáriát és nem utolsósorban Magyarországot. Ami a faktorokat illeti (H2), a túlságosan korai gyermekvállalásban jelentőséggel bír a nemzetiségi státusz (autochton, allochton, ideiglenesen kivándorolt), a hagyománykövetés (vallás, nemzetiségi státusz, házasság), valamint a termékenységi és családpolitika (középosztály-fókusz, nacionalista törekvések).

Szupernóva-robbanások analitikus fénygörbe modelljének revíziója numerikus szimulációk alapján

Damásdi Zsolt

SZTE TTIK

damzsolt06@gmail.com

Jelen kutatás célja Nadezhin D. K. és Litvinova I. I. (1983) úttörő jelentőségű munkájának újraértelmezése, különös tekintettel a II-es típusú szupernóva-robbanások (SN II) hidrodinamikai jellemzőire. Az eredeti tanulmány numerikus modellezés révén empirikus összefüggéseket tárt fel a kirobbanási energia, a ledobott burok tömege, a robbanást megelőző csillagsugár, valamint az ionizáló fotonok száma és olyan megfigyelhető paraméterek között, mint a fénygörbe platószakaszának időtartama, a V-sávbeli abszolút magnitúdó és a fotoszférikus sebesség a plató közepén. Ezen relációk alapján a szerzők meghatározták az „átlagos” SN II jellemzőit, továbbá különbséget tettek a platószerű és lineáris fénygörbéjű események között, utóbbiakat kompakt objektumok – neutroncsillagok vagy fekete lyukak – keletkezéséhez társítva.

A kutatás aktualitását az adja, hogy az elmúlt négy évtized során az asztrofizikai megfigyelések pontossága, valamint a numerikus szimulációs módszerek megbízhatósága számottevően fejlődött. E korszerű eszközök lehetőséget teremtenek a korábbi modellek finomítására, valamint a mögöttes fizikai folyamatok mélyebb feltárására. Az előadás célja a II-es típusú szupernóvák hidrodinamikai viselkedésének korszerű keretek közötti újra elemzése, különös figyelemmel a robbanás dinamikáját meghatározó csillagparaméterekre és az azokat kezelni képes numerikus eljárásokra.

A kutatás fő célkitűzése a MESA (Modules for Experiments in Stellar Astrophysics) szimulációs keretrendszer alkalmazása különböző kiindulási paraméterek (tömeg, sugár, belső szerkezet) melletti szupernóva-robbanások numerikus modellezésére. A szimulációk során generált adatsorok lehetőséget biztosítanak az 1983-as modellpredikciók kvantitatív összevetésére, valamint a klasszikus összefüggések érvényességi tartományának újraértékelésére. A kutatás jelenlegi szakaszában a szakirodalmi háttér szisztematikus feltárása és a modellkonceptiók előkészítése áll a középpontban.

A $F^- + PH_2I$ reakció dinamikájának modellezése saját fejlesztésű *ab initio* potenciálisenergia-felületen

Erdei Laura Csenge^a, Papp Dóra^{a,b}, Czakó Gábor^{a,b}

^aMTA-SZTE Lendület Elméleti Reakciódinamika Kutatócsoport

^bSZTE TTIK Fizikai Kémiai és Anyagtudományi Tanszék

erdeilaura21@gmail.com

Az elméleti kémia különféle kémiai rendszerek és reakciók modellezésével foglalkozik, amelyhez számítógépes szoftvereket hív segítségül. Számítógépes módszereket az egyik legfontosabb szerves reakciótípus, a bimolekuláris nukleofil szubsztitúció (S_N2) vizsgálatára is előszeretettel alkalmaznak. A szén és nitrogén centrumon lejátszódó S_N2 reakciókat már jóval régebben elkezdték felderíteni, de a foszfor, mint központi atom szerepe még kevésbé tisztázott.

Előadásom témája a $F^- + PH_2I$ reakció dinamikájának modellezése. Először a már rendelkezésre álló stacionárius pontokból [1] kiindulva random kitérítéseket végeztünk, hogy előállítsuk a kezdeti illesztési készletet egy potenciálisenergia-felület (PES) fejlesztéséhez. Az így kapott pontokra *single point* energiaszámításokat végeztünk ManyHF-BCCD(T)-alapú kompozit módszerrel a MOLPRO programcsomag alkalmazásával. Az analitikus PES fejlesztését a ROBOSURFER programcsomaggal végeztük. Ezután kvázi-klasszikus trajektória szimulációkat futtattunk, és az így kapott adatokat saját készítésű elemzőkóddal értékeltük ki.

A két fő termékcsatorna közül alacsony ütközési energiákon a szubsztitúció reaktivitása nagyobb, magasabb energiákon pedig a protonabsztrakció válik kisebb mértékben dominánssá. A szórási szögeloszlás mindkét csatorna esetén előreszóródási hajlamot mutat, ami a lehasításos mechanizmusra utal. A relatív translációsenergia-eloszlásokból azt állapítottuk meg, hogy a szubsztitúció inkább indirekt, míg a protonabsztrakció inkább direkt reakció. A belső, rezgési- és forgásienergia-eloszlások is ezt támasztják alá, mert a szubsztitúciós PH_2F termék – a protonabsztrakciós termékekkel ellentétben – rezgésileg jelentősen gerjesztett. Sztereo-kémiai szempontból a szubsztitúciós termékek nagyobb része inverziós, de az ütközési energia növekedésével a retenció aránya nő.

Eredményeink hozzájárulnak a központi atom és a távozó ion reakciódinamikára gyakorolt hatásának szélesebb körű megértéséhez.

[1] B. Ballay, T. Szűcs, D. Papp, G. Czakó: *Phys. Chem. Chem. Phys.*, **2023** (25), 28925-28940.

Ciklikus aminosavak foszfonsav analógjainak szintézise

Gulyás Gréta, Sárík Julián Robin, Lőrinczi Bálint

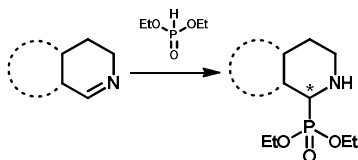
SZTE GYTK Gyógyszerkémiai Intézet

gulyas.greta2003@gmail.com

A különböző alifás- és ciklikus aminosavak és ezek származékainak szintézise igen széles körben vizsgált kutatási irány, azonban ezen aminosavak foszfonsav analógjainak viselkedésének felderítése még gyerekcipőben jár. Ezen származékok esetében a legnagyobb érdekességet az aminosavakkal összevetett biológiai hatásbeli eltérések – a módosult peptid kötéseknek köszönhetően – és végső soron receptor kötések eltérései jelenthetik.^{1–5} A foszfonsav származékok szintézisének gyakran alkalmazott módszere a Kabalchnik-Fields reakció („foszfo-Mannich-reakció”), mely során egy primer-, vagy szekunder amin reagáltatva aldehiddel imint képeznek, mely foszfonsav-észter származékkal alakul tovább a megfelelő α -aminofoszfonná.⁶

Ugyanakkor ezen reakció végrehajtható abban az esetben is, ha a köztitermék Schiff-bázisból indulunk ki. Ezen reakciót irodalomban a dihidro-izokinolin esetén már vizsgálták katalizátor alkalmazása mellett, ami a dietil-foszfonnát terméket eredményezte.⁷

Kutatómunkánk célja ezen reakció kiterjesztése volt további speciális ciklikus imin származékokra (pl. dihidro- β -karbolinra). Továbbá a modern zöldkémiai elvárásoknak megfelelően a reakciókat oly módon finomhangoltuk, hogy a bórsav katalizátor elhagyhatóvá vált.

1. ábra: Ciklikus aminok reakciója dietil-foszfittal

1. Mucha, A.; Kafarski, P.; Berlicki, L. *J. Med. Chem.* **2011**, *54*, 5955–5980
2. Kafarski, P.; Lejczak, B. *Phosphorus Sulfur Silicon Relat. Elem.* **1991**, *63*, 193–215
3. Kafarski, P. *Curr. Med. Chem. Agents* **2001**, *1*, 301–312
4. Berlicki, L.; Kafarski, P. *Curr. Org. Chem.* **2005**, *9*, 1829–1850
5. Lejczak, B.; Kafarski, P. *Topics in Heterocyclic Chemistry – Phosphorous Heterocycles* **2009**, *20*, 31–63
6. Varga, P. R.; Keglevich, Gy. *Molecules* **2021**, *26*, 2511
7. Hernández-Moreno, J. T.; Romero-Estudillo, I.; Cativiela, C.; Ordóñez, M. *Synthesis* **2020**, *52*, 769–774

**Kinazolin vázis vegyületek szintézise potenciális kollagenáz gátló
hatással**

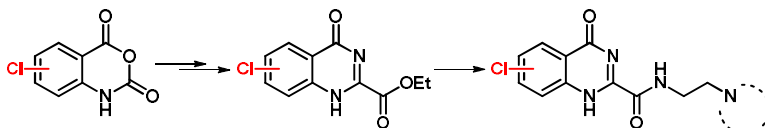
Tilesch Márton

SZTE GYTK

tileschm@gmail.com

Az osteoarthritis (OA) az ízületek egy olyan betegsége, mely az ízületet alkotó porc folyamatos leépülésével jár. Jelenleg csak olyan tüneti kezelések állnak az orvosok rendelkezésére, mint a COX-2 gátlók, az ízületbe injekció útján bejuttatott hialuronsav, vagy a műtéti beavatkozás. Az MMP egy olyan endopeptidáz család, melyek szerepet játszanak többek között az OA lefutásában is. Ebből a családból az MMP13 a legigéretesebb célpont az OA gyógyításában, ugyanis specifikusan az ízületporcokat felépítő II-es típusú kollagént bontja. Korábbi kutatások rámutattak, hogy vázukban további nitrogént tartalmazó kinolinvázis amidok specifikus MMP13 gátlók lehetnek.

Kutatómunkám első célkitűzéseként az aza-kinurénsav, azaz a KYNA A-gyűrűjének 3-as pozíciójában nitrogént tartalmazó származék további klór funkcióval ellátott analógjait terveztük előállítani. A módosítások kivitelezéséhez a megfelelő antranilsav savanhidrid származékaiból indultunk ki, melyeket egy többlépéses, intramolekuláris gyűrűzárással alakítottuk át a kívánt észter termékekké (1. ábra).

Az irodalomban a potenciálisan gátló hatással rendelkező származékok az ami kötésükben H-híd kötés kialakítására alkalmas funkciót tartalmaznak. További célkitűzésünk volt az ilyen célra használt oxigén-tartalmú funkciók lecserélése tercier nitrogén csoportokra. Ennek megfelelően a klórszubsztituált észter származékok *N,N*-dimetiletiléndiaminnal, illetve *N*-(2-aminoetilpirrolidin)-nel alkotott amidjatit terveztük előállítani, melyek tercier nitrogénjéről úgy véljük, hogy képes lesz MMP13 megfelelő aminosavjával H-híd kötés kialakítására.

Témavezető: Prof. Dr. Szatmári István, egyetemi tanár,
Dr. Lőrinczi Bálint, adjunktus

Kinonszármazékok fotokémiai bomlása vizes közegben

Csonka Krisztina, Ösz Katalin

PTE TTK

krisztina.csonka10@gmail.com

A kinonszármazékok fontos szerepet játszanak a biológiai rendszerekben. A fényenergia elektromos árammá alakításának ígéretes eszközei lehetnek, amelyek elsősorban a kinonok redoxitulajdonságait hasznosítják (pl. az átfolyásos galvánecellák).

A vízben oldott 1,4-benzokinon- és antrakinn-származékokat PhotoCube™ fotoreaktorban vizsgáltuk 365, 395, 457, 500, 523, 595, 623 nm-en vagy fehér fényel. Különböző elektronszívó és elektronküldő szubsztituenseket tartalmazó származékokat tanulmányoztunk, név szerint: 2-klór-1,4-benzokinon, 2,5-diklór-1,4-benzokinon, 2,6-dikór-1,4-benzokinon, 2,6-dimetil-1,4-benzokinon, 2,6-dimetoxi-1,4-benzokinon és nátrium-antrakinn-2-szulfonát.

Ismeretes az 1,4-benzokinonoldatok fényérzékenysége, ezért tárolásuk sötétben történik, bomlásuk azonban több származék esetében is az idő előrehaladtával pár nap után kimutatható volt. Ugyanakkor az is megfigyelhető volt, hogy az állás során másfajta termék képződött, mint megvilágítás hatására.

Klasszikus mátrixrang-analízissel (MRA) és Peintler-módszerrel meghatároztuk a fényelnyelő színes részecskék számát az egyes fotokémiai reakciókban. Általánosan elmondható, hogy az egyik színes részecske a kinon, a másik a termékként képződő hidrokinon és hidroikinnon állandó arányú elegye.

A tanárok kemofóbiája, laboratóriumi szorongásuk és a diákok természettudományos attitűdje közötti kapcsolat vizsgálata

Gyarmati Marcell László

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

gyarmati.marcell.99@gmail.com

A természettudományos nevelés alapvető szerepet játszik abban, hogy tájékozott, felelősségteljes és tudományosan művelt állampolgárokat formáljon. Céljai közé tartozik a tudományos műveltség fejlesztése, a kritikus gondolkodás erősítése, valamint a természettudományok (különösen a kémia) társadalmi szerepének bemutatása. A gyakorlatban azonban számos kihívással kell szembesülnünk: a nemzetközi felmérések, mint a PISA, csekély előrelépést mutatnak, kevés diák választ természettudományos pályát, s az oktatás gyakran tanárközpontú, a tanulói kísérletezést mellőzve. E problémák hátterében a pedagógusok módszertani repertoárja, a kísérletekkel kapcsolatos attitűdjeik és önhatékonyságuk állhat. A tudományokhoz – különösen a kémiához – kapcsolódó irracionális félelmek, azaz a kemofóbia is komoly akadályt jelent. A vegyszerekkel kapcsolatos tévhiteken és félelmeken (pl. rákkeltő hatás, környezetkárosítás) alapuló szorongások csökkentése alapvető a természettudományok pozitív társadalmi megítélésének elérésében. E kutatás első lépéseként egy irodalmi áttekintés készült, mely a kemofóbia jelenségét vizsgálja. A laboratóriumi és kémiához kötődő szorongás több komponensből áll, például a tanulási nehézségekből, a matematikai problémákból, a kísérletek során fellépő félelmekből (pl. savmarás, robbanás, tűz), melyek negatívan befolyásolják a diákok teljesítményét. Jelen tanulmány a kutatás előkészítő szakaszát képezi, célja a témához kapcsolódó attitűdök, félelmek és szorongások irodalmi feldolgozása és összefüggéseinek feltárása.

A scaffolding technika a német nyelvű földrajzoktatásban

Kárpáti Fruzsina Anna

SZTE TTIK

karpati.fruzsina@gmail.com

Már Magyarországon sem új jelenség, hogy egyes iskolatípusokban a tanulóknak lehetőségük van idegen nyelven tanulni bizonyos tantárgyakat. A nyelvtanulás önmagában sem mindenkinek egyszerű feladat, egy tantárgy szakszókincsének, tudományosabb nyelvezetének elsajátítása azonban még nagyobb kihívást jelenthet. Ebben nyújthat segítséget a scaffolding technika, amely lépésről lépésre segít feldolgozni az összetettebb témákat is, miközben összeköti a tantárgy és az idegen nyelv tanulását.

Előadásomban a technika alkalmazási lehetőségeit mutatom be a német nyelvű földrajzoktatás hazai keretein belül, így egy rövid szakirodalmi áttekintés és a földrajz helyzetének bemutatása után néhány példán szemléltetem, miként építhetők be a scaffolding alapján készített feladatok egy tanórába.

A játékos módszerek alkalmazásának és a pályaelhagyás szándékának összefüggése hittanárok körében

Hetesi Edit

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Pedagógia Tanszék

hetesiedit88@gmail.com

A hittanoktatásban egyre nagyobb teret nyernek az interaktív, élményszerű pedagógiai megközelítések. A játékos módszerek alkalmazásának tanulói oldalra gyakorolt pozitív hatásairól számos kutatás született már, azonban kevésbé vizsgált terület, hogy ezek miként befolyásolják a pedagógusok szakmai elköteleződését és pályán maradási hajlandóságát. Jelen előadás egy országos kérdőíves kutatás eredményeire támaszkodik, amelyben 250 hittanár válaszait elemeztük. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy létezik-e érdemi kapcsolat a játékos pedagógiai gyakorlat gyakorisága és a pályaelhagyás szándéka között. A statisztikai elemzések alapján elmondható, hogy azok a hittanárok, akik rendszeresen alkalmaznak játékos, kreatív eszközöket, szignifikánsan ritkábban nyilatkoztak a pályaelhagyás fontolgatásáról. Ez arra utal, hogy a játékos módszerek nem csupán tanulói motivációt növelő eszközök, hanem a pedagógusok belső szakmai megújulását, elégedettségét és kiégés elleni védelmét is támogatják. A kutatás eredményei megerősítik, hogy a tanítás szabadsága, módszertani sokszínűsége és az oktatók kreatív önkifejezési lehetőségei kulcsszerepet játszanak abban, hogy a hittanárok hosszú távon is elkötelezettek maradjanak hivatásuk iránt. Az előadás javaslatokat is megfogalmaz a hittanári képzés és a továbbképzési programok számára annak érdekében, hogy a játékos tanítási kultúra elterjedése ne csupán a tanulók javát, hanem a pedagógusok hivatását is szolgálja.

Kísérletezés és videókészítés: pilot-projekt a gázok fizikája tanításában

Szabó Róbert

ELTE TTK Fizika Doktori Iskola

robertszabo.elte@gmail.com

A fizika tanításában az a hétköznapi tapasztalat, hogy a kísérletezés során a tanár nem épít a tanulók aktív részvételére, hanem maga végzi a demonstrációt és magyarázza a jelenségeket. Ez a tanulói alkotói munka háttérbe szorulásához vezet. A jelenség csökkenti a diákok aktív részvételét és passzív megfigyelővé teszi őket.

Az előadásom alapjául szolgáló kutatási projektem célja az, hogy statisztikai módszerrel is megvizsgáljam, hogy mennyiben változik a tanulók fizikával kapcsolatos ismeretanyaga, attitűdje és kompetenciája, ha a kísérleteket aktív résztvevőként végzi el, azaz cselekvésközpontú oktatás történik. Ehhez kutatásomban a tanulók maguk végzik el a kísérleteket, majd azokat videóra veszik. Ehhez témakörönként három-négy tanulói kísérlet digitalizálására kerül sor, majd ezek után következik a tanulói tevékenység hatásának elemzése az attitűd, a tudás és a soft skilllek szempontjából. A hatás méréséhez tesztek készítésére kerül sor a kutatás következő szakaszában. A projekttervezés során a kerettantervhez igazítva egy-egy témakörre legfeljebb 8-10 tanórát szánunk.

Kutatásom első szakaszában egyrészt sor került az interneten elérhető, fizikai kísérletekkel kapcsolatos videók szakmódszertani szempontból történő elemzésére. A videók elemzése azért volt fontos, mert láthatóvá vált a pedagógusi munka túlreprezentációja. Ezenkívül a videók elemzése lehetőséget adott a szakmai, szakmódszertani hibák azonosítására, ami a későbbiekhez hozzájárulhat a tanulók által készített videók tökéletesítéséhez. Másrészt, az elmúlt és jelenleg is zajló félévben megkezdődött a tanulói kísérletek digitalizálása is a hőtan, azon belül a gázok fizikája témakörben. Az egyszerű kísérleteket a tanulók tanórán és otthoni környezetben is elvégezték. A digitalizált kísérletek növelték a tanulók tanórai aktivitását, valamint elősegítették a pozitív csoportdinamika kialakulását.

A KDP-24-I-ELTE-26 kutatási projektet a *Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal* támogatta.

a Szegedi Tudományegyetem Eötvös Loránd Kollégiumának kiadványa

SZTE Eötvös Loránd Kollégium
6725 Szeged, Tisza Lajos krt. 103.
<http://www.eotvos.u-szeged.hu>

Szerkesztők: Bodor Bálint, Virág Anna, Virág Nándor
A kiadásért felel: Dr. Hunyadi Zsolt igazgató

Nyomda: Perfekt Profil Kft.

